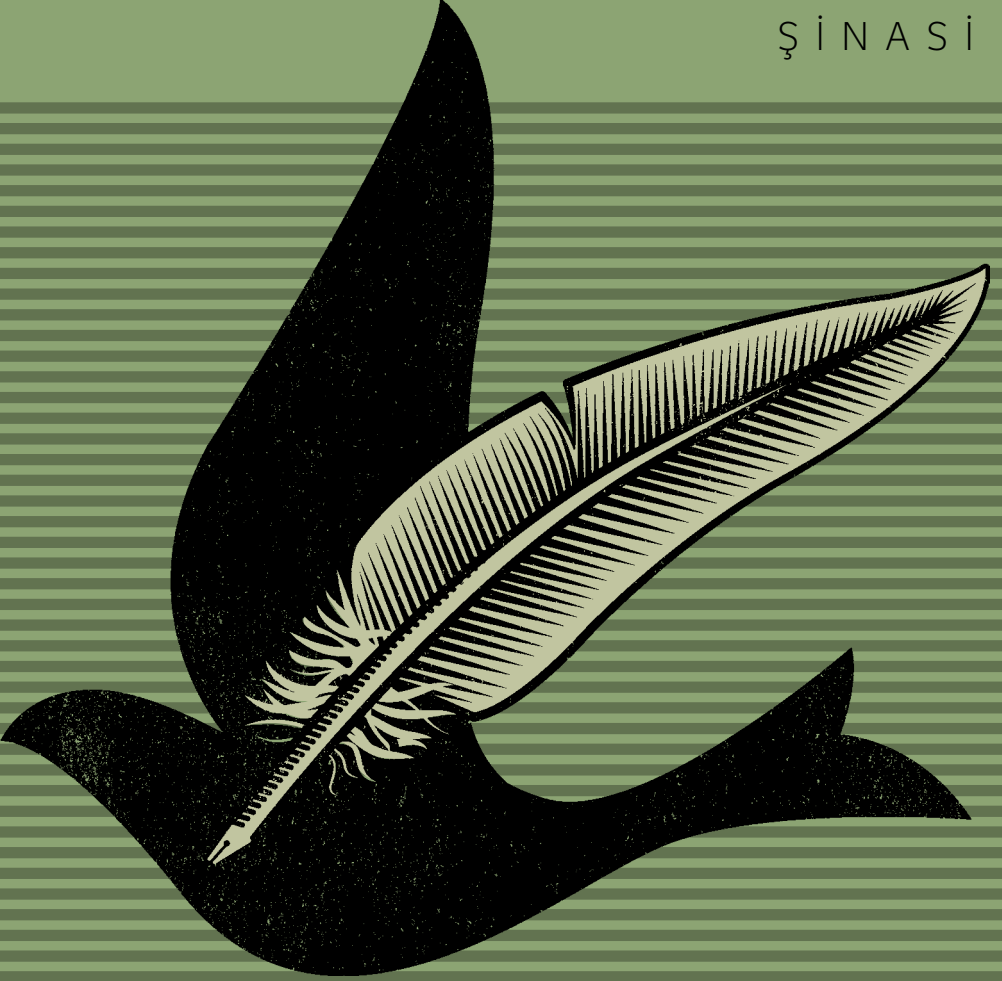

TÜRK KLASİKLERİ-TİYATRO VE ŞİİR
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Şair Evlenmesi

Müntahabat-ı Eşar

ŞİNASI

T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINI NO: 3897
AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ YAYINI NO: 2696

GENEL YAYIN YÖNETMENİ VE EDİTÖR

Doç.Dr. Gökhan Tunç

OSMANLI HARFLERİNDEN LATİN HARFLERİNE ÇEVİRİ VE SÖZLÜK

Dr.Öğr.Üyesi Ebru Özgün

Arş.Gör. Buğra Oğuzhan Uluyüz

GÖRSEL TASARIM KOORDİNATÖRÜ

Doç.Dr. Halit Turgay Ünalın

GRAFİK TASARIM

Uzm. Dilek Erdoğan Aydın

İLLUSTRASYON VE KAPAK TASARIMI

Öğr.Gör. Cemalettin Yıldız

DİZGİ VE GRAFİK UYGULAMA

M. Emin Yüksel

Arzu Ercanlar

Merve Kutlu

Gizem Yıldız

Türk Klasikleri - Tiyatro ve Şiir

CIP-Anadolu Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Merkezi
1. Baskı

Şair Evlenmesi / Müntahabat-ı Eşar

I. Şinasi, 1826-1871. Müntahabat-ı Eşar II. E. a. III. Tunç, Gökhan IV. Dizi:
Anadolu Üniversitesi. Açıköğretim Fakültesi Yayınları; no. 2696

PL254. Ş5 Ş3 2019
ISBN: 978-975-06-3565-6

2019-8

Bu kitabın tüm hakları Anadolu Üniversitesi'ne aittir.
Eskişehir, Temmuz 2019

ŞAİR EVLENMESİ

Müzhike ¹	Güvey
Bir Perde	Müştak Bey'in mahrem ² dostu
Eşhas ³	Müştak Bey'in sevgilisi
Müştak Bey	Müştak Bey'in nikâhlısı
Hikmet Efendi	Kılavuz
Kameri Hanım	Yenge
Sakine Hanım	Sakine Hanım'ın nikâhını kıyan imam
Ziba Dudu	Mahalle bekçisi
Habbe Kadın	Mahalle süprüntücüsü ⁴
Ebullaklakatü'l-Enfi	
Batak Ese	
Atak Köse	
Bazı mahalleli	
İşbu oyunun fikarâtı ⁵ gelin odasında vuku bulur ⁶ .	

1 müzhike: komedi oyunu

2 mahrem: özel

3 eşhâs: kişiler, şahıslar

4 süprüntücü: temizlikçi

5 fikarât: bölümler, fıkralar

6 vukû bulmak: meydana gelmek

Şair Evlenmesi

Eser

(Şinasi-Merhum)

(Basmak ve bastırmak ve tiyatroda dahi oynatılmasının ruhsatı tabı Kitapçı Mehmet Tayfur Efendi'ye ait bir salahiyettir⁷)

(Selanik vilayeti matbaasında tab-ı temsil⁸ olunmuştur)

Sene 1290

Satılan Mahaller

Kıraathane-yi Osmani

Sahaf Tayfur Efendi'nin Dükkânı

Sahaf Mustafa Fazıl Efendi'nin Dükkânı

Sahaf Halil Vehbi Efendi'nin Dükkânı

Vesair kitapçılarda dahi bulunur.

Fiyat-ı maktu'⁹ yüz paradır.

100

7 salâhiyyet: hak

8 tab'-ı temsil: kitap kopyalarının basılması

9 fiat-ı maktû': belirlenen fiyat

ŞAİR EVLENMESİ

Birinci Meclis

MÜŞTAK BEY – HİKMET EFENDİ

MÜŞTAK BEY

Hele bu akşam güvey giriyorum¹⁰ ya! Bereket versin ki nikâhım bugün kıyıldı yoksa aşk ile telaşımdan az kaldı nikâhsız güvey girecektim!

HİKMET EFENDİ

Hiç öyle şey olur mu?

MÜŞTAK BEY

Niye olmaz? Buna şair evlenmesi derler!

HİKMET EFENDİ

Acayip!

MÜŞTAK BEY

Öyle ya aşk ve muhabbetsiz¹¹ evlenen geçinebilirse aşkolsun! Ya ben Kumru Hanım'ı niye alıyorum, ancak sevgilim olduğu için, ne dersin şunu delice sevdiğime akıllılık etmişim.

HİKMET EFENDİ

İhtimaldir!

MÜŞTAK BEY

O tazelikte hüsnü¹² gibi huyu da güzel bence her hâlınden memnunum, ah ama zavallı Kumru'cuğumun karga suratlı büyük hemşiresi olmasa

10 güvey girmek: gerdeğe girmek, damat olmak

11 muhabbet: sevgi, aşk

12 hüsn: güzellik

HİKMET EFENDİ

Gerçek, onun ismi ne idi?

MÜŞTAK BEY

Sakine Hanım değil mi ya, miskinın adını bile sevmiyorum.

HİKMET EFENDİ

Niçin?

MÜŞTAK BEY

Bize engel olduğu şöyle dursun çehre züğürdü¹³ olarak kırk beş yaşına kadar evde kaldığından maada¹⁴ akıl cihetiyle¹⁵ de iflâsa çıkmış, hâsılı¹⁶ bir büyük kamburundan başka göze görünür bir şeyi yok, ah böyle bir baldızım olduğuna âlemden hicap ediyorum¹⁷!

HİKMET EFENDİ

Ne çare, gülü seven dikenine katlanır...

MÜŞTAK BEY

Gel şunu sana vereyim be ama nikâhla ha, geçinemeyecek ne varmış ya o akılları ya sen çıldırırısın

HİKMET EFENDİ

Sakın Kumru Hanım'ın yerine onu sana verip de bir dek¹⁸ etmesinler, âlem bu ya zira büyük dururken küçüğü kocaya vermek âdet değildir.

13 çehre züğürdü: çirkin, güzellikten yoksun

14 mâ'ada: -den başka

15 cihetiyle: yönüyle, bakımından

16 hâsılı: kısacası

17 hicâb etmek: utanmak

18 dek: hile, oyun

MÜŞTAK BEY

Yok bak ben öyle latife¹⁹ istemem latife latif²⁰ gerek.

HİKMET EFENDİ

Ya sen bana onu latife ile peşkeş çekiyorsun ya!

MÜŞTAK BEY

Ben sana onu latife ile mi vermek istiyorum, gerçekten a canım.

HİKMET EFENDİ

Özrün kabahatinden büyük!

MÜŞTAK BEY

Hiç özür dilemiyorum!

HİKMET EFENDİ

Ya!

MÜŞTAK BEY

Aman sus, işte kılavuzum Ziba Dudu geliyor, galiba benim Kumru'cuğumu getiriyorlar, haydi sen selamlıkta otur birazdan yine görüşürüz.

İkinci Meclis

MÜŞTAK BEY – ZİBA DUDU

ZİBA DUDU

Müjde evladım müjde gelin hanım geliyor yoldadır.

19 latife: şaka, mizah yollu söz

20 latif: münasip, güzel

MÜŞTAK BEY

Ah valideciğim sen olmasan ben hasretime kavuşur muydum, bunun için sana ne iyilik edeceğimi bilmiyorum.

ZİBA DUDU

Ay oğul böyle hayırlı işlerde bulunmadıktan sonra yalancı dünyada niye duruyorum hele bu mürüvvetini gördüm ya bundan sonra yaşamak neme lazım istemem istemem fakat gözüm kapanmadan bir de evlatlarını ak sakallı göreydim.

MÜŞTAK BEY

Artık beni muradıma erdirdin ya yaşa ömrün oldukça

(Neşatından²¹ sıçrayarak oynamaya başlar)

ZİBA DUDU

A kuzum biraz ağırbaşlı olsana artık başından nikâh geçti azıcık utan utan

MÜŞTAK BEY

Vay? Adam evlenirken utanmalı mıdır ya? Benim bildiğim bunun aksinedir her ne ise sen haydi var hanımı dışarıda bekleyedur ben de burada biraz kendi kendime utanmayı meşk edeyim²².

21 neşât: mutluluk

22 meşk etmek: çalışmak, öğrenmeye çalışmak

Üçüncü Meclis

MÜŞTAK BEY

(*Kendi kendine*)

Şimdi benim Kumru'cuğum kafese girecek ha. Ah bir kere kanadının altına girebileydim fakat insan kısmının yediği bir yem var ya adına para derler eğer ondan isteyecek olur ise mesela, ey ne olmuş ben de elimden geleni esirgemem ya, verebileceğim şey çok mu topu²³ bir teselli, bir de yüz görümlüğünü nasıl etmeli adam sen de o da kolay şöyle birkaç beyit veriveririm vesselam.

Şarkı

Bir kumrusun sen tab'a²⁴ muvafık²⁵ * Yapsam yuvanı sinemde layık
Can u gönülden ben oldum âşık * Yapsam yuvanı sinemde layık

Benim gibi fakir şairin vereceği yüz görümlüğü bu kadar olur.

Dördüncü Fıkra

MÜŞTAK BEY - ZİBA DUDU - HABBE KADIN - SAKİNE HANIM

ZİBA DUDU

Evladım gelin hanımı getirdik gel koltuğuna gir de köşeye oturt.

23 topu: topu topu

24 tab': tabiat, karakter

25 muvâfık: uygun

Şinasi

MÜŞTAK BEY

(*Neşatından²⁶ türlü türlü tubaflıklar ederek,*

Sakine Hanım'ı Habbe Kadın koltuklamış olduğu hâlde karşılar.)

Vay.....

ZİBA DUDU

(*Habbe Kadın'a*)

A dostlar damat bey gelin hanımı görür görmez sevincinden bayıldı.

MÜŞTAK BEY

Hayır sevincimden bayılmıyorum? Kederimden yüreğime iniyor ah!

HABBE KADIN

(*Ziba Dudu'ya*)

Ah zavallı gelin hanımı bir titreme aldı amanın al basmasın.

(*Sakine Hanım sandalyeye oturur*)

MÜŞTAK BEY

Nedir bu ?...

ZİBA DUDU

İşte ömrün oldukça sana can yoldaşı olacak sevgili iyalin²⁷ Sakine Hanım

26 neşât: sevinç, mutluluk

27 'iyâl: eş

MÜŞTAK BEY

O bana can yoldaşı olacağına benim canım çıksa daha canıma minnettir.

ZİBA DUDU

(*Habbe Kadın'a*)

Adamlar damat bey sayıklamaya başladı galiba sefasından aklını şaşırılmış.

HABBE KADIN

(*Ziba Dudu'ya*)

Biçare hasretine kavuştuğu için sevinç delisi oldu.

MÜŞTAK BEY

(*Hüzün ile*)

Ah ah ah!

ZİBA DUDU

Ağlamayındık²⁸ evladım sen ağlayacağına düşmanların ağlasın.

MÜŞTAK BEY

Ah düşmanlarım benim bu hâlimi bilseler nasıl gülerler.

ZİBA DUDU

Haydi kuzum gelin hanımın duvağını aç da yüzünü gör biraz gönlün açilsın

MÜŞTAK BEY

Neye lazım yüzünü göreyim de bir kat daha yüreğim mi kalksın

28 ağlamayındık: ağlama artık!, ağlamayı bırak!

ZİBA DUDU

Aç evladım aç sevgilin olduğuna şüphen olmasın

(*Habbe Kadın ile beraber Sakine Hanım'ın duvağını Müştak Bey'e açtırmak için cebr eder*²⁹.)

MÜŞTAK BEY

İstemem!

(*Elini çeker iken Sakine Hanım'ın duvağıyla eğreti saçı kazaen*³⁰ *eline yapışıp kalır ve Sakine Hanım'ın yüzü ve ak saçları saçılır.*)

Bu ne?...

ZİBA DUDU

Vay zavallı kızcağızın sırma gibi nazik saçlarını yolup çıkardı.

MÜŞTAK BEY

Ay, vakıa³¹ ak saçları beyaz sırma gibi baksana nasıl parıl parıl parlıyor. Ay o lakırdı ona değil yenge kadınla banadır, ben sana harf atmayı³² öğretirim de!

(*Habbe Kadın'a*)

Haydi yenge kadın gelin hanımı çabuk dışarı çıkar da nikâhını kıyan efendiyi çağırt, yanımızdaki kahvededir orada bulunan mahalleliyi alsın da gelsin şuna bir meram³³ anlatsınlar.

29 cebr etmek: zorlamak

30 kazâen: kazayla

31 vâkı'â: gerçekten, sahi

32 harf atmak: laf atmak

33 merâm: arzu, niyet

Beşinci Meclis

MÜŞTAK BEY - ZİBA DUDU

MÜŞTAK BEY

Vay! Mahalleli beni zorla mı güvey koyacaklar³⁴?...

ZİBA DUDU

Evet. Ya güvey korlar, ya hapse!..

MÜŞTAK BEY

Böyle karı ile bir evde yatmaktan ise sefa-yı hatır³⁵ ile hapiste yatmak bence daha hayırlıdır.

ZİBA DUDU

Hele bir kere sen hapse gir de bak çektiğin eziyetler yüzünden ne dertlere uğrarsın.

MÜŞTAK BEY

Adam sen de, sayende peyda ettiğim³⁶ borçularımın duası berekatıyla³⁷ pekâlâ sapaşğlam yaşarım...

ZİBA DUDU

Ya hasta olursan es kaza³⁸?

MÜŞTAK BEY

Ya borçularım da bana hekim göndermeyip baktırmazlarsa faraza³⁹?

34 güvey koymak: damat etmek

35 sefâ-yı hâtır: kafa rahatlığı

36 peydâ etmek: meydana getirmek, ortaya çıkarmak

37 berekât: bolluk, bereketler

38 ez-kazâ: kazadan, kazayla

39 farazâ: ola ki, varsayalım ki

Şinasi

ZİBA DUDU

Ay ne yapabilirsin?...

MÜŞTAK BEY

Sonra kendilerine büyük zararım dokunur!

ZİBA DUDU

Ne zararın dokunacakmış bakayım?

MÜŞTAK BEY

Kör olayım onların nisbetine ölürüm ha!

Altıncı Meclis

MÜŞTAK BEY - ZİBA DUDU - HABBE KADIN - EBULLAKLAKA -
BATAK ESE - MAHALLELİ

EBULLAKLAKA

*(Başında bir dildade⁴⁰ ile tebdil-i kıyafet⁴¹ ve lisanıyla ayınları çatlatarak ve
kafları patlatarak)*

Sanki beni bir telaş ile böyle uykudan kaldırıp da getirtmenin ne manası var?
Orta oyununa çıkar gibi bakın şu kıyafetime! Ayıp! Gürültünüz ne oluyor!

ZİBA DUDU

(Entarisinin ön eteğiyle başı örtülmüş olduğu hâlde Ebullaklaka'nın elini öper.)

Amanın efendim? Güvey olacak şu herif isteye dileye aldığı hanımı şimdi istemiyor? Bütün saçını başını yoldu, o şöyle dursun yenge kadınla bana bir söylemediği edepsizlik kalmadı size nakletmeye utanıyorum.

40 dildâde: başa sarılan renkli mendil

41 tebdil-i kıyâfet: kıyafet değiştirmek

EBULLAKLAKA

(*Müştak Bey'e*)

Vay namussuz vay!

MÜŞTAK BEY

Efendim kerem ediniz⁴² bendeniz de bildiğim kadar hakikati size anlatayım.

EBULLAKLAKA

Sus seni gidi sefih⁴³ kadın nenen gibi biçare hatun yalan mı söyleyecek?

ZİBA DUDU

Efendim bu, bu kızı mutlaka almalıdır.

EBULLAKLAKA

Almalı ya! Almazsa ırzına leke sürmüş olur!

(MAHALLELİYE)

Öyle değil mi komşular?

MAHALLELİ

Hay hay!

MÜŞTAK BEY

Alamam efendim! Bunda bir yanlışlık var zira bana nikâh ettiğiniz kız bu değildir bunun küçüğüdür ben onu isterim!

42 kerem etmek: iyilik etmek, büyüklük etmek

43 sefih: uçar, akılsız, aşağılık

EBULLAKLAKA

Hayır sana nikâh ettiğimiz büyük kızdır.

MÜŞTAK BEY

Değildir!

EBULLAKLAKA

Vay! Sen beni de mi yalancı çıkarıyorsun? Bu ne yüzüzlüktür?

BATAK ESE

Efendi? Biliyo musunuz ki ben bunun daha bilmen nelerini bilürün? Dura varın? Size deyivereyin ben bekçi olduğumdan için? Geceleri mahallede dolunurken? Buna çat pat çak sokak ortasında ırast gelürün? Bir kere kendiceğine nereden geliyor musun diye soracak oldum? Bana ne garşuluk verse iyi (terator-dan) (?) geliyorun demesün mü bu beni masharalığa alma dime⁴⁴ değilse de ne demektir bahın şu ahmağa?

MÜŞTAK BEY

Vay? Firasetli adam vay?.

BATAK ESE

Feres atlu adam sensin? Uğlan hayvan bana gotü ilaf söyleyüp durma şimdi sana öyle lakırdı demeyi göstereyin?

EBULLAKLAKA

Bu herif hem edepsiz hem deli?.

BATAK ESE

Benim aklıma galursa hem habshaneye gomalı hem dımarhaneye?

44 masharalığa alma: dalga geçmek

EBULLAKLAKA

Bana danışursanız her şeyden evvel edepsiz ilamını alalım da bir daha mahallede oturtmayalım artık istemeyiz?..

MAHALLELİ

İstemeyiz?....

Yedinci Meclis

MÜŞTAK BEY – ZİBA DUDU – HABBE KADIN – EBULLAKLAKA –

BATAK ESE – ATAK KÖSE – HİKMET EFENDİ

ATAK KÖSE

(Arkasında küfe bir elinde kürek ve bir elinde süpürge ile gelerek)

İstemeyiz.

HİKMET EFENDİ

(Atak Köse'nin arkasından yetişerek)

Ne istemiyorsunuz?...

ATAK KÖSE

Ben ne bileyin? Mahalleli istemeyiz diyor ben de öyle der diyorun? Elbette onların böyle demelerinde hakkı vardır?...

HİKMET EFENDİ

Ey mahallelinin neden hakkı var?..

Şinasi

ATAK KÖSE

Hakkı olduğunu pek yazuv⁴⁵ bilürün? Amma bak doğrusu neden hakkı olduğu bilemen?...

HİKMET EFENDİ

Öyle ise bilmediğin şeye neye karışırın?...

ATAK KÖSE

Vay niye garışmayan? Ben de bu mahallenin galbur üstüne gelenlerinden değil miyim?

HİKMET EFENDİ

Sen kim oluyorsun?...

ATAK KÖSE

Daha sen benim kim olduğumu bilmiyom musun?..

HİKMET EFENDİ

Herif!...

ATAK KÖSE

Öyle ise sen de bilmediğini neye soruyorsun? Hay cahil hay? Şimdi tutup da sana anlayacak mıyın ki? Bende hi öteki mahallede kiracıyın? Ve bu mahallede süprüntücü başıyın diyen?...

HİKMET EFENDİ

Hay şaşkın hay?...

45 yavuz: iyi, net bir şekilde

ATAK KÖSE

Senin de aklın olaydı benim gibi şaşkın olurdun maslahatta⁴⁶ ne vammış haydi oradan sürüpüver bakayın?.

EBULLAKLAKA

(*Hikmet Efendi'ye Müştak Bey'i göstererek*)

Vay sen şu gibi bir kabahatliye sahabet⁴⁷ edeyorsun ha? Rıza-yı kabahat⁴⁸ ayn-ı kabahattir⁴⁹ sen de onun gibi cezaya müstehaksın?.

HİKMET EFENDİ

Aman efendi ben kendi kabahatimi anladım amma onun kabahati ne oluyor anlayamadım?.

EBULLAKLAKA

Daha ne olsun kendisine nikâh ettiğim kızı istemiyor? Onun küçüğünü istiyor? Bu ne demektir?

HİKMET EFENDİ

Efendim gazablanmayınız (*gizlice bir para kesesi göstererek*) küçük kızı senden isteriz.

ATAK KÖSE

Efendi? Nedir o? Rüşvet mi alıyom musunuz?

46 maslahat: iş, emir

47 sahabet: sahip çıkma, koruma

48 rızâ-yı kabâhat: kabahate razı olma

49 'ayn-ı kabâhat: kabahatle aynı olma

Şinasi

EBULLAKLAKA

(*Atak Köse'ye*)

Ben öyle şey mi kabul ederim istemam

(*gizlice Hikmet Efendi'ye*) yan cebime koy (*Hikmet Efendi keseyi cebine koyar*)

ATAK KÖSE

Gizlice yan cebime kom mu diyorsunuz?..

EBULLAKLAKA

Hayır yan canımda⁵⁰ durma git diyorum ta ki benden şüphelenmeyiniz?

BATAK ESE

Galiba parayı almışa benziyorsunuz?

EBULLAKLAKA

Haşa sümme haşa? Eğer ben paraya elimi sürdümse ellerim kırılınsın?.

HİKMET EFENDİ

Aman efendim hakikat her ne ise layıkıyla meydana çıkarın da ona göre şanınıza düşeni işleyin?.

EBULLAKLAKA

Böyle kibarane⁵¹ yoluyla meramınızı buyuruşunuzdan gönlümdeki hiddet gitti de yerine merhamet geldi (*Mahalleli'ye*) yahu mahalleli ben bu işte başka türlü bir hakkaniyet görmeye başladım zira sonradan hatırıma bir şey geldi?

50 cânib: taraf

51 kibâr-âne: ince, nazik, görgülü kişilere yakışacak surette

MAHALLELİ

Nedir o?.

EBULLAKLAKA

Kanı⁵² nikâhını kıydığım büyük kızdır diye deminden ikrar etmiş⁵³ idim ya?

MAHALLELİ

Öyle ya?..

EBULLAKLAKA

Fakat büyük kız demekten muradım yaşta büyük değildir boyda büyük demek manasınadır zira büyük kız kırk yaş yaşını geçmiş olduğu hâlde damat beyin dengi olamaz işte benim bildiğim bu kadardır her bir zamanda ve her bir mekânda böyle doğrucasına şahadet ederim.

ATAK KÖSE

Siz buncalıyın ikrar ettikten geri biz de kabl⁵⁴ ile tasdik ederiz.

MAHALLELİ

Hay hay?..

EBULLAKLAKA

(*Habbe Kadın'a*)

Yenge Kadın boyda büyük yani yaşta küçük olan asıl gelin hanımı var getir kendi elimle damat beye teslim edeyim bir daha yanlışlık olmasın. (*Hikmet Efendi'ye*) Daha başka yanlış olmuş şeyler var ise söyleyin onları da hasbice⁵⁵ düzeltiyim zira bu makûle⁵⁶ hayırlı hizmetlerde bulunmayı kendime iftihar bilürüm.

52 kanı: hani

53 ikrâr etmek: söylemek, bildirmek

54 kabl: kalp

55 hasbice: gereğince

56 makûle: tür, çeşit

Şinasi

ATAK KÖSE

(*Müştak Bey'e*)

Beyefendi deminden size dediğim ilafların hepiciği şaka içündü sizi gasavetli vaktinizde guldurup eğlendirmek isteyorum?

BATAK ESE

(*Hikmet Efendi'ye*)

Efendi? Tövbe olsun bir daha mahallenin sürpüntüsünden başka bir işe garışur-sam adam değilim?

Sekizinci Meclis

MÜŞTAK BEY – HİKMET EFENDİ – ZİBA DUDU – HABBE KADIN
– KUMRU HANIM – EBULLAKLAKA – BATAK ESE – ATAK KÖSE –
MAHALLELİ

HABBE KADIN

(*Kumru Hanım'ı bir hâlde getirdiği kah ağlar gibi gözlerini oğuşturur kah bir eliyle yüzünü kapayıp parmaklarının arasından yan yan Müştak Bey'e bakar.*)

İşte efendim asıl gelin hanım.

EBULLAKLAKA

(*Habbe Kadın'a*)

O neye ağlıyor sakın damadımızı istememezlik etmesün.

HABBE KADIN

(*Kumru Hanım'la kulak kulağa fısıldadıktan sonra*)

Efendim ağlamasının sebebini sordum anladım öyle zannettiğiniz gibi değilmiş?..

EBULLAKLAKA

Ey nasılmış?...

HABBE KADIN

Ah zavallı dertli tazecik evvel damat beye varamadım diye kahrından pek çok ağlamış işte o boş yere döktüğü gözyaşlarına acıyıp da şimdi ona ağlıyormuş?..

EBULLAKLAKA

(*Kumru Hanım'a yavaşça*)

Ağladığını gördükçe yüreğim öyle kalkıyor ki merhametimden yengeliğini kendim edeceğim geliyor. (*Kumru Hanım'ı Müştak Bey'e el ele vererek*) Alınız efendim artık yüzünü güldürmenin çaresine bakınız heman hoş hal ile geçinmenizi can ü gönülden dua ederim. (*Hikmet Efendi'ye*) Bunca daha bir işiniz kaldı mı?..

HİKMET EFENDİ

Hayır fakat güveği ile gelinden başka evde bulunanların cümlesini beraber götürmenizi rica ederiz?..

EBULLAKLAKA

Rica ne imiş emrediniz? Efendim. (*Mahalleli'ye*) Haydi mahalleli (*Ziba Dudu'ya*) Haydi Kılavuz Kadın (*Habbe Kadın'a*) Haydi Yenge Kadın

Dokuzuncu Meclis

MÜŞTAK BEY – HİKMET EFENDİ – KUMRU HANIM

MÜŞTAK BEY

(*Kumru Hanım'ı koltuğuna almış ve birbirlerine naz ile yan yan bakarak mütehayyir⁵⁷ kalmış iken Hikmet Efendi'yi görerek*)

Vay sen mahalleli ile beraber gitmedin mi artık burada bir işin kaldı mı ya?

57 mütehayyir: hayrette kalan, şaşırılmış

HİKMET EFENDİ

Hayır sana bir iki lakırdım var.

MÜŞTAK BEY

A canım sabah gel de bir iki bin tanesini söyle bak nasıl o zaman can kulağıyla dinlerim?.

HİKMET EFENDİ

Yok yok şimdi söyleyeceğim?..

MÜŞTAK BEY

Ey haydindi çabuk ol?

(Başını Kumru Hanım'a çevirip Hikmet Efendi'nin lakırdısına kulak vermez.)

HİKMET EFENDİ

Ey benim sevgili dostum?..

MÜŞTAK BEY

Daha bitmedi mi canım?..

HİKMET EFENDİ

Vay dur bakalım başlayayım?.

MÜŞTAK BEY

Amma uzunmuş ha?

HİKMET EFENDİ

Benim gibi bir dostuna danışmadan evlendiğine tövbe mi?

MÜŞTAK BEY

Aman sen de günahımı mı çıkarıyorsun nedir bu?

HİKMET EFENDİ

İşte kendi menfaati için aşk ve muhabbet tellallığına kalkışan kılavuz kısmının sözüne itimat edenin hâli budur?

MÜŞTAK BEY

Ah a kardaş gideceğin yere amma geç kalıyorsun ha? Öyle işinden geri kaldığına asla razı olamam.

HİKMET EFENDİ

Sen ve iyalin⁵⁸ birbirinizi tanıdığınız hâlde evlenirken ne belalara uğradınız bakındık?.

MÜŞTAK BEY

Vay! Evlenmezden evvel? İstihareye yatmak⁵⁹ istiyordum? Her nasılsa unutmuşum? Aman aklımda iken varayım istihareye yatayım görecekim rüyaları sonra yine sana tabir ettiririm?

HİKMET EFENDİ

Ya birbirlerinin ahvalini asla bilmeyerek ev bark olanların hâli nasıl olur? Var bundan kıyas eyle?

58 ‘iyâl: kadın, eş

59 istihareye yatmak: bir işin neticesini rüyada görmek üzere dua okuyarak uyumak

Şinasi

MÜŞTAK BEY

(*Gözlerini oğuşturarak*)

Of nasihat sıkıntısı ile bir uykum geldi ki tarif edemem ruhsatın⁶⁰ olursa azıcık varsam uyku kestirsem olmaz mı?..

HİKMET EFENDİ

İşte ben gidiyorum var artık ne yaparsan yap fakat aldığın dersi unutma ha?

MÜŞTAK BEY

Adam hiç unutmuyor muyum? Ben o dersi alıncaya kadar az zahmet mi çektim? Her ne ise evlenmenin ilmini pekâlâ öğrendim memul⁶¹ ederim ki ameliyatının güzelce icrasında⁶² bir kusur etmem?

ESER

ŞİNASI

Kitapçı Tayfur Efendi'nin dükkânında her nevi asar-ı cedideye⁶³ dair kitaplar satılır.

60 ruhsat: izin

61 me'mûl: umulan, beklenen

62 ameliyatın icrâsı: uygulamaya geçirmek

63 asâr-ı cedide: yeni eserler

MÜNTAHABAT-I EŞAR⁶⁴

-

TAHMİD⁶⁵

Değil mi Tanrının ihsanı⁶⁶ akl u kalb u lisan
Bu lutfu etmelidir fikr ü şükr ü zikr insan

-

MÜNACAT⁶⁷

Hak Teâlâ azamet⁶⁸ âleminin padişahı
Lâ-mekândır⁶⁹ olamaz devletin taht-gehi⁷⁰

Hastır zat-ı ilahisine⁷¹ mülk-i ezeli⁷²
Bî-hudut⁷³ onda olan kevkebe-yi lem-yezeli⁷⁴

Eser-i hikmetidir⁷⁵ yerle göğün bünyâdı⁷⁶
Dolu boş cümle yed-i kudretinin⁷⁷ icadı

İzzet⁷⁸ ü şanını takdis kılar⁷⁹ cümle melek
Eğilir secde eder piş-i celalinde⁸⁰ felek⁸¹

Emri vech üzre⁸² yer eyler gece gündüz hareket
Değişir tazelenir mevsim-i feyz ü bereket⁸³

64 müntahabât-ı eş'ar: seçme şiirler, şiirler antolojisi

65 tahmîd: Allah'a hamd, övgü

66 ihsân: bağış, lütuf

67 münâcât: yakarış, yalvarma

68 'azamet: büyüklük, ululuk

69 lâ-mekân: yersiz, mekânda olmayan

70 taht-geh: tahtın yeri, tahtın bulunduğu yer

71 zât-ı ilâhî: İlahi varlık, Allah'ın varlığı

72 mülk-i ezeli: başlangıcı olmayan mülk

73 bî-hudûd: sınırsız

74 kevkebe-yi lem-yezeli: sonsuz ihtişam

75 eser-i hikmet: sonsuz ilimin eseri

76 bünyâd: yapı, temel, kurulma

77 yed-i kudret: kudret eli, güçlü el

78 'izzet: üstünlük, kudret

79 takdis kılmak: kutsamak

80 piş-i celâli: Yüceliğinin önu

81 felek: gök

82 vech üzre: uyarak, o şekilde

83 mevsim-i feyz ü bereket: bolluk ve bereket mevsimi

Pertev-i rahmetinin⁸⁴ lem'asıdır⁸⁵ ayla güneş
Tâb-ı hışmından⁸⁶ alır alsa cehennem ateş

Şerer-i heybet-i ulviyesidir⁸⁷ yıldızlar
Onların şu'lesi⁸⁸ gök kubbesini yaldızlar

Kimi sâbit kimi seyyâr⁸⁹ be-takdir-i Kadir⁹⁰
Tanrının varlığına her biri bürhan-ı münîr⁹¹

Varlığın bilme ne hacet kürre-i âlem⁹² ile
Yeter ispatına halk ettiği⁹³ bir zerre bile

Göremez zatını mahlûkunun⁹⁴ adi nazarı⁹⁵
Hisseder nurunu amma ki basiret basarı⁹⁶

Vahdet-i zatına⁹⁷ aklımca şehadet lazım
Can u gönlümle münacat⁹⁸ u ibadet lazım

Neşe-i şevk⁹⁹ ile ayâtına¹⁰⁰ tapmak dilerim
Anla var Halik'ime¹⁰¹ gayri ne yapmak dilerim

Ey Şinasi içimi havf-ı ilahî¹⁰² dağlar
Suretim gerçi güler kalp gözüm kan ağlar

84 pertev-i rahmet: rahmet nuru

85 lem'a: parlaklık, parıltı

86 tâb-ı hışm: hiddetin parlaklığı

87 şerer-i heybet-i 'ulviyye: yüceliğin heybetinin kıvılcımları

88 şu'le: alev

89 seyyâr: dolaşan (gezegen)

90 be-takdir-i Kadir: Allah'ın takdiriyle

91 bürhân-ı münîr: parlak bir delil

92 kürre-i âlem: yerküre

93 halk etmek: yaratmak

94 mahlûk: yaratılmış şey

95 âdi nazarı: sıradan bakış

96 basiret basarı: anlayışlı, ferasetli bakış

97 vahdet-i zât: Allah'ın birliği

98 münâcât: yakarış, yalvarma

99 neş'e-i şevk: istekten doğan bir neşe

100 âyât: ayetler

101 hâlik: yaratıcı, Allah

102 havf-ı ilâhî: Allah korkusu

Eder isyanıma gönümde nedamet¹⁰³ galebe¹⁰⁴
Neyleyim yüz bulamam yeis¹⁰⁵ ile affim¹⁰⁶ talebe

Ne dedim tövbeler olsun bu da fiil-i şerdir¹⁰⁷
Benim özrüm günahımdan iki kat beterdir¹⁰⁸

Nur-ı rahmet¹⁰⁹ neye¹¹⁰ güldürmeye¹¹¹ ruy-ı siyahım¹¹²
Tanrının mağfiretinden¹¹³ de büyük mü günahım

Bî-nihayet¹¹⁴ keremi âleme şamil¹¹⁵ mi değil
Yoksa âlemde kulu âleme dâhil mi değil

Kulunun zaafına nispet çok ise noksanı
Ya onun kahrına galip¹¹⁶ mi değil ihsanı¹¹⁷

Schvine¹¹⁸ oldu sebep acz-i tabii¹¹⁹ kulunun
Hem odur âlem-i manada¹²⁰ şefii¹²¹ kulunun

Beni affeylemeye fazl-i ilahisi¹²² yeter
Sanma haşa kerem-i na-mütenahisi¹²³ biter

-
- 103 nedâmet: pişmanlık
104 galebe etmek: baskın gelmek
105 ye's: ümitsizlik, korku
106 affim: affımı
107 fi'l-i şer: şer iş, kötü iş
108 bedter: beter
109 nûr-ı rahmet: rahmet nuru
110 neye: niye, neden
111 güldürmeye: güldürmez, güldürmüyor
112 rûy-ı siyeh: kara yüz
113 mağfiret: bağışlama
114 bî-nihâyet: sonsuz
115 şâmil: kapsayan, kaplayan
116 gâlib: baskın
117 ihsân: bağışlama, lütuf
118 schv: yanlış, hata
119 'acz-i tabîi: insanın doğasında bulunan acizlik
120 âlem-i ma'nâ: ahiret
121 şefî': şefa'at eden, kurtuluşa vesile olan
122 fazl-i ilâhî: ilahi fazilet
123 kerem-i nâ-mütenâhî: sonsuz kerem, cömertlik

İLAHÎ

Kâinatı yaratan Hazret-i Hak azze ve cel
Kim onun vahdetidir¹²⁴ mebde-i feyyâz-ı ezel¹²⁵

Padişahanın¹²⁶ odur padişah-i lem-yezeli¹²⁷
Saltanat sürmededir kendiliğinden ezeli

Devlet-i hası¹²⁸ beka¹²⁹ üzre olunmuş bünyad¹³⁰
Öyle devlet ki onun hükmüne olmuş münkad¹³¹

Zat-ı âlâsı¹³² vücud u ademin¹³³ sahibidir
Ehl-i enfasa¹³⁴ hayat u ecelin vahibidir¹³⁵

Zulematın¹³⁶ arasından çıkarır nur-ı latif¹³⁷
Dahi envârın¹³⁸ içinde yaratır zill-i kesif¹³⁹

Feyz-i lutfu¹⁴⁰ dil-i safâ¹⁴¹ erişir eyler eser¹⁴²
Cism-i şeffafın¹⁴³ (1) içinden nitekim nur geçer

-
- 124 vahdet: birlik, teklik
125 mebde-i feyyâz-ı ezel: ezeli bereket vericinin kaynağı
126 pâdişâhân: padişahlar
127 pâdişâh-i lem-yezeli: ebedi padişah
128 devlet-i hâss: kendine has olan devlet
129 bekâ: sonsuzluk
130 bünyâd olunmak: inşa edilmek, yapılmak
131 münkâd: boyun eğen
132 zât-ı âlâ: yüce varlık
133 vücûd u 'adem: varlık ve yokluk
134 ehl-i enfâs: insan ırkı
135 vâhib: bağışlayan, veren
136 zulemât: karanlıklar
137 nûr-ı latîf: güzel nur
138 envâr: nurlar
139 zill-i kesîf: koyu gölge
140 feyz-i lutf: lutfun bereketi
141 dil-i sâf: saf gönül
142 eser eylemek: etkilemek, etki etmek
143 cism-i şeffâf: şeffaf cisim

Birinci ve ikinci beyitlerin meali nazmen¹⁴⁴ Fransızcaya tercüme olunmuştur. Tercümesi ve ilahinin bestesi 54 numaralı 'Tasvir-i Efkar'ın tefrikasında¹⁴⁵ basılıdır. (1) Cism-i şeffaf yerine saf billur dahi denilse caiz olabilir.

TEHLİL¹⁴⁶

Cenab-ı Kibriya¹⁴⁷ el-hak¹⁴⁸ sezavar-ı ibadettir¹⁴⁹

İbadet ona zikr ü fikr-i halisten¹⁵⁰ ibarettir

Garez¹⁵¹ bundan mücerred¹⁵² itiraf-ı zat-ı vahdettir¹⁵³

Ne havf-ı nar-ı duzehtir¹⁵⁴ ne şevk-i zevk-i cennettir¹⁵⁵

TEVEKKÜL¹⁵⁶

Ey adl-i ilahi¹⁵⁷ medet ey adl-i ilahi

Ve'y¹⁵⁸ zalim ü mazlumun olan havf u penahı¹⁵⁹

İndinde¹⁶⁰ senin şah u geda¹⁶¹ cümlesi birken

Kalmaz ebedâ¹⁶² kimsede bir kimsenin ahı

144 nazmen: şiir şeklinde

145 tefrika: bir gazete/dergide parça parça çıkan yazı

146 tehlil: Allah'ın birliğini anmak

147 Cenâb-ı Kibriyâ: Yüce Allah

148 el-hak: gerçekten, doğrusu

149 sezâvâr-ı ibâdet: ibadete yaraşır

150 zikr ü fikr-i hâlis: yapmacıksız, hakiki düşünce ve zikir

151 garez: amaç

152 mücerred: yalnızca

153 i'tirâf-ı zât-ı vahdet: Allah'ın birliğini açıklamak

154 havf-ı nâr-ı dûzeh: cehennem ateşinin korkusu

155 şevk-i zevk-i cennet: cennet zevklerini istemek

156 tevekkül: kadere razı olmak, Allah'a güvenmek

157 'adl-i ilâhî: İlahi adalet

158 ve'y: ve ey!

159 havf u penâh: korku ve sığınma yeri

160 'indinde: sence, senin nazarında

161 gedâ: dilenci

162 ebedâ: ebediyen

BEYT-İ MURASSA¹⁶³

Her bir zamanda zahir ü zahir¹⁶⁴ Kemal-i Hak¹⁶⁵

Her bir mekânda hazır u nazır¹⁶⁶ Celal-i Hak¹⁶⁷

-

MÜFRED¹⁶⁸

Varlığım halikimin¹⁶⁹ varlığına şahittir

Gayri¹⁷⁰ bürhan-ı kavi¹⁷¹ var ise de zaidir¹⁷²

-KASAİD-¹⁷³

KASİDE

(Tertibi¹⁷⁴ Fi 1272)

Esbak¹⁷⁵ Sadrazam Merhum Reşit Paşa Hazretleri İçin.

Asafâ¹⁷⁶ aklına dilbestedir¹⁷⁷ akl-ı faal¹⁷⁸

Cevher-i hilkatine¹⁷⁹ olmuş araz¹⁸⁰ izz ü celal¹⁸¹

163 beyt-i murassa': mısralardaki kelimelerin vezin ve sayı olarak aynı olduğu beyit

164 zâhir ü zâhir: görünen ve parlak olan

165 Kemâl-i Hak: Allah'ın kusursuzluğu

166 hâzır u nâzır: mevcut olan/bulunan ve gören

167 Celâl-i Hak: Allah'ın azameti

168 müfred: tek

169 hâlik: Yaradan, Allah

170 gayri: başka

171 bürhân-ı kavî: güçlü kanıt

172 zâ'id: gereksiz

173 kasâid: kasideler

174 tertîbi: yazılışı

175 esbâk: eski

176 Âsaf: Hz. Süleyman'ın veziri; vezir

177 dilbeste: gönül bağlamış

178 'akl-ı fa'âl: çalışan akıl

179 cevher-i hilkat: yaratılış cevheri

180 a'raz: işaret

181 'izz ü celâl: kudret ve yücelik

Zatın adı¹⁸² azametten¹⁸³ dahi bala-ter¹⁸⁴ iken
Sana bir paye midir mertebe-i âlü'l-âl¹⁸⁵

Gökte varsın arasın yıldızın¹⁸⁶ ehl-i tencim¹⁸⁷
Nur-i irfan-ı cebinin¹⁸⁸ sana necm-i ikbal¹⁸⁹

Necm-i ikbal değil ise o nur-ı irfan¹⁹⁰
Efserindir¹⁹¹ senin ey padişah-ı taht-ı kemal¹⁹²

Adl ü hikmetle¹⁹³ eden sen gibi rey u tedbir¹⁹⁴
Kahramandır ne kadar etmese de ceng ü cidâl¹⁹⁵

Adl ü hikmet¹⁹⁶ sıfat-ı bahire-i Mevladır¹⁹⁷
Zor u cüretse¹⁹⁸ değil âdem ü hayvanda muhâl¹⁹⁹

Hak ve insaf ile kan etmeden ettin kanun
Oldu batıl işi cellad-ı leimin²⁰⁰ battâl²⁰¹

182 âdî: sıradan

183 'azamet: yücelik

184 bâlâ-ter: daya yüce

185 mertebe-i âlü'l-âl: yüceler yücresi olan mertebe

186 yıldızın: yıldızını

187 ehl-i tencîm: nücum ilmi ehli

188 nûr-i irfân-ı cebîn: alındaki irfan ışığı

189 necm-i ikbâl: talih yıldızı

190 nûr-ı irfân: irfan ışığı

191 efser: taç

192 pâdişâh-ı taht-ı kemâl: mükemmellik tahtının padişahı

193 'adl ü hikmet: adalet ve bilgelik

194 re'y ü tedbir etmek: karar almak, hareket etmek

195 cidâl: kavga, cenk

196 'adl ü hikmet: adalet ve bilgelik

197 sıfât-ı bâhire-i Mevlâ: Allah'a ait olduğu bilinen nitelikler

198 zôr u cür'et: zorlama ve hadsizlik etme

199 muhâl: imkansız

200 cellâd-ı leîm: alçak cellat

201 battâl: hükümsüz

Öyle kanun-ı müebbet²⁰² ki verir ez ser-i nev²⁰³
Devlet ü mülke beka²⁰⁴ saltanata istiklal²⁰⁵

Mahv u ifna²⁰⁶ değil ıslah-ı beşerdir²⁰⁷ maksut²⁰⁸
Şemi²⁰⁹ itfa²¹⁰ kolay amma ki ne güçtür işal²¹¹

Seyf²¹² nev-i beşerin²¹³ sun-ı yedidir²¹⁴ lakin
Denilir levh ü kalem²¹⁵ haliki²¹⁶ Rabb-i müteal²¹⁷

Ne acep minkâşedir²¹⁸ hame²¹⁹ senin destinde²²⁰
Dem-be-dem²²¹ levh-i beyan²²² üzere eder nakş-i hayal²²³

Resmeder cevher-i ruhu²²⁴ nerede kaldı hayal
Kim ona kuvve-yi kutsiye²²⁵ eder vahiy inzal²²⁶

-
- 202 kânûn-ı mü'ebbed: ebedi kanun
203 ser-i nev: yeni baş
204 bekâ: sonsuzluk
205 istiklâl: özgürlük
206 mahv u ifnâ: mahvetme ve yok etme
207 islâh-ı beşer: insanları ıslah etmek
208 maksûd: amaç
209 şem': mum
210 itfâ: söndürmek
211 işâl: alevlendirmek
212 seyf: kılıç
213 nev'-i beşer: insanoğlu
214 sun'-ı yed: el yapması, elin yaptığı
215 levh ü kalem: levha ve kalem
216 hâlik: Allah, Yaradan
217 Rabb-i müte'âl: Yüce Allah
218 minkâşe: resim aleti, kalem
219 hâme: kalem
220 dest: el
221 dem-be-dem: zaman zaman
222 levh-i beyân: anlatma levhası, sayfası
223 nakş-i hayâl: hayal naksetme
224 cevher-i rûh: ruhun cevheri
225 kuvve-yi kudsiyye: kutsal güç, Allah'ın ilhamı
226 inzâl: indirme

Etse tasvir eğer ol minkâşe²²⁷ bikr-i fikrin²²⁸
Tapırır âlem ona suret-i mabude-misal²²⁹

Sihri reyinle²³⁰ edip tığı²³¹ mutalsam²³² ejder
Sakla devlette define gibi silahı heme hâl²³³

Hak seni milletin ihyâsına²³⁴ etmiş mebus²³⁵
Dehenin²³⁶ mucize-gûdur²³⁷ sühanın²³⁸ sihr-i helâl²³⁹

Dehr²⁴⁰ durdukça dura zat-ı azimüş-şanın²⁴¹
Kim budur kalb-i hazinimde²⁴² eazz-ı âmâl²⁴³

-

KASİDE

(Tanzimi²⁴⁴ Fi 1274)

Evvelinden beş beyit mahzuftur²⁴⁵.

Vezir-i Müşarün-ileyh²⁴⁶ İçin.

-
- 227 minkâşe: resim aleti, kalem
228 bikr-i fikr: eşsiz fikir
229 sûret-i ma'bûde-misâl: İlahe resmi, putu gibi
230 sihr-i rey: fikrin sihri
231 tığ: kılıç
232 mutalsam: tıslımlı
233 heme hâl: devamlı, her zaman
234 ihyâ: canlandırmak, yaşatmak
235 meb'ûs: gönderilmiş
236 dehen: ağz
237 mûcize-gû: mucize söyleyen
238 sühan: söz
239 sihr-i helâl: helal sihir
240 dehr: dünya
241 zât-ı azimüş-şân: şanı yüce varlık
242 kalb-i hazîn: hüznü yürek
243 eazz-ı âmâl: emellerin en büyüğü
244 tanzîm: yazılışı
245 mahzûf: eksik
246 Vezir-i Müşarün-ileyh: yukarıda adı geçmiş olan vezir

Gelelim zat-ı Reşîdin²⁴⁷ şerefi mebhasine²⁴⁸
Söz mü var devleti ihyaya²⁴⁹ olan meb'asine²⁵⁰

Sensin ol fahr-ı cihan-ı medeniyet²⁵¹ ki heman²⁵²
Ahdini vakt-i saadet²⁵³ bilir ebnâ-yı zaman²⁵⁴

Ne acep natık-ı icaz-ı hikemdir²⁵⁵ dehenin²⁵⁶
Ayet-i beyyinedir²⁵⁷ âleme her bir sühanın²⁵⁸

Sadr-ı millette²⁵⁹ vücudun²⁶⁰ ulu bir mucizedir
Bunu fehm eylemeyen²⁶¹ müdrike-yi acizedir²⁶²

Adl²⁶³ ve ihsanını ölçüp biçemez Nevton'lar
Akl u irfanını²⁶⁴ derk eylemez²⁶⁵ Eflatun'lar

Âleme muris-i can²⁶⁶ adl ile ihsan olmuş
Âdeme bais-i şân²⁶⁷ akl ile irfan olmuş

-
- 247 zât-ı Reşîd: Reşît'in zatı
248 mebhas: konu, mesele, bahis
249 ihyâ: canlandırmak, yaşatmak
250 meb'as: gönderilmiş olma
251 fahr-ı cihân-ı medeniyet: medeniyet dünyasının övüncü
252 hemân: gibi; şöyle ki
253 vakt-i saâdet: saadet zamanı
254 ebnâ-yı zamân: zamanın çocukları
255 nâtık-ı icâz-ı hikem: bilgelik beyan ederek acze düşüren
256 dehen: ağız
257 âyet-i beyyine: açık bir ayet
258 sühan: söz
259 sadr-ı millet: milletin sinesi
260 vücûd: varlık
261 fehm eylemek: anlamak, idrak etmek
262 müdrike-yi âcize: aciz anlayış, idrak
263 'adl: adalet
264 irfân: anlayış, zekâ
265 derk eylemek: anlamak
266 mûris-i cân: can veren
267 bâis-i şân: şân şöhret sebebi

Şemidir²⁶⁸ kalbimizin can ile mal u namus
Hıfz²⁶⁹ için bad-ı sitemden²⁷⁰ olur adlin²⁷¹ fanus

Ertin azat bizi olmuş iken zulme esir
Cehlimiz²⁷² sanki idi kendimize bir zincir

Bir itknamedir²⁷³ insana senin kanunun
Bildirir haddini sultana senin kanunun

Sen gibi akıl²⁷⁴ olan kan dökerek gün mü sürer
Vech-i namusuna²⁷⁵ ol kan ile düzgün²⁷⁶ mü sürer

Olmuş insana taassup²⁷⁷ bir onulmaz illet
Hüsn-i tedbirin²⁷⁸ ile kurtulur ondan millet

Andırırısın o tabibi ki ne dem²⁷⁹ verse ilaç
Iztırabından onu hastası eyler izac²⁸⁰

İncedir gerçi bu fikrim kaba düştü tabir
Eyledim sanki mürekkep ile huru²⁸¹ tasvir

Füile çıktıkça zamirindeki²⁸² hayr-ı niyet²⁸³
Buldu bir başka şeref âlem-i insaniyet²⁸⁴

268 şem': mum

269 hıfz: korumak

270 bâd-ı sitem: haksızlık, eziyet rüzgârı

271 'adl: adalet

272 cehl: cehalet

273 'itknâme: azad etme belgesi

274 'âkil: akıllı

275 vech-i nâmûs: namusun yüzü

276 düzgün: kırmızı bir boya çeşidi

277 ta'assub: bir şeye/görüşe körü körüne bağlı olmak

278 hüsn-i tedbîr: güzel, doğru karar, yerinde önlem

279 dem: vakit, zaman

280 iz'âc: bunaltmak, rahatsız etmek

281 hûr: güneş

282 zamîr: zat, kişilik

283 hayr-ı niyyet: hayırlı niyet

284 'âlem-i insâniyet: insanlık âlemi

Vakfeden²⁸⁵ Tanrı mıdır mahkeme-yi vicdanın²⁸⁶
Bitirir hâkim-i reyin²⁸⁷ işini dünyanın

Bin yaşa devlet ve ikbal-i fehimanen²⁸⁸ ile
Mülkü tedbir ederek²⁸⁹ akl-ı hekimanen²⁹⁰ ile

KASİDE

(Terkibi²⁹¹ fi 1273)

Vasatından²⁹² yedi beyit mahzuftur²⁹³.

Vezir-i Müşarün-ileyh²⁹⁴ İçin.

Dilin²⁹⁵ iradesini başta akl eder tedbir²⁹⁶
Ki tercüman-ı lisandır²⁹⁷ onu eden takrir²⁹⁸

O tercümana bedeldir kalem gehi²⁹⁹ elde
Eder tasavvurunu³⁰⁰ cism-i natığın³⁰¹ tasvir

Ziya-yı akl³⁰² ile tefrik-i hüsn u kubh³⁰³ olunur
Ki nur-ı mihrdir³⁰⁴ elvanı³⁰⁵ eyleyen teşhir

285 vakfetmek: bağışlamak, vermek

286 mahkeme-yi vicdân: vicdan mahkemesi

287 hâkim-i re'y: düşüncenin hakimi

288 ikbâl-i fehîmâne: yüce talih

289 tedbir etmek: yönetmek, hükmetmek

290 'akl-ı hekimâne: bilgelik sahibi akıl

291 terkîb: yazılış, düzenleniş

292 vasat: orta

293 mahzûf: eksik

294 Vezir-i Müşarün-ileyh: yukarıda adı geçmiş olan vezir

295 dil: gönül

296 tedbir etmek: karar vermek, yönetmek

297 tercümân-ı lisân: dil denen tercüman

298 takrîr etmek: ifade etmek, bildirmek

299 gehî: bazen

300 tasavvur: düşünce, istek

301 cism-i nâtık: konuşan cisim

302 ziyâ-yı 'akl: aklın parlıtısı, ışığı

303 tefrîk-i hüsn u kubh: iyi ve kötüyü birbirinde ayırmak

304 nûr-ı mihr: güneş ışığı

305 elvân: renkler

Kitapsız görülür sun-ı sâni-yi ezeli³⁰⁶
Tutar hayatını şahit vücud-ı Hakk'a³⁰⁷ darir³⁰⁸

Yazık ki cahil edip matlabınca³⁰⁹ şerr ü fesat
Koyar netice-yi efali³¹⁰ ismini takdir³¹¹

Kader dedikleri halkın murad-ı Hak'tır³¹² kim
Ezelde etti bizi her umurda³¹³ tahyir³¹⁴

Erer mi hikmet-i Mevlâ'ya³¹⁵ akli insanın
Cihanı şamil olur³¹⁶ mu fûrug-ı şem-i münir³¹⁷

Tehalûf³¹⁸ üzre olurken anasır u enfus³¹⁹
Hemişe³²⁰ birbirinin hâlini eder tağyir³²¹

Mugalib³²² oldu tabii tebayi'-i zi-ruh³²³
Kavi³²⁴ zayıfı eder kahr u cebr³²⁵ ile teshir³²⁶

306 sun'-ı sâni'-i ezeli: ezeli yüce yaratılış eserleri

307 vücûd-ı Hak: Allah'ın varlığı

308 darîr: kör

309 matlabınca: isteğince, isteği doğrultusunda

310 netice-yi ef'âl: davranışların sonucu

311 takdîr: Allah'ın taktiri

312 murâd-ı Hak: Tanrı'nın dileği

313 'umûr: iş, durum

314 tahyîr: serbest bırakma

315 hikmet-i Mevlâ: Allah'ın hikmeti

316 şâmil olmak: kaplamak, kapsamak

317 fûrûg-ı şem'-i münîr: parlak mumun ışığı

318 tehâlûf: zıtlık

319 anâsır u enfus: unsurlar ve ruhlar

320 hemîşe: sürekli, devamlı

321 tağyîr etmek: değiştirmek

322 mugâlib olmak: yenişmek, çekişmek

323 tebayi'-i zî-rûh: ruh sahibi olanlar

324 kavi: güçlü

325 kahr u cebr: eziyet ve zorlama

326 teshîr etmek: hâkim olmak, ezmek

Bu cebrî³²⁷ men için akl-ı beşer³²⁸ kodu kanun
Ki ettiler ona hükmünce adl³²⁹ u hak tabir

Bu adl u hakka³³⁰ diyanet³³¹ demiş kimi akil³³²
Takıldı nefis ü hevânın³³³ boğazına zincir

Bu adl ü hakkın adusu³³⁴ yine beşerdendir³³⁵
Olur muhafızı amma ki hame ve şemşir³³⁶

Kalem kılıç olup aklın debir³³⁷ ü celladı
Biri işaret ederse biri eder tedmir³³⁸

Bu sırr-ı hikmeti³³⁹ fehme³⁴⁰ gerektir akl-ı Reşit³⁴¹
Ki akl-ı külle³⁴² verir hayret ondaki tesir

Tasavvur eyle³⁴³ hıdivâ³⁴⁴ celal ü izzetini³⁴⁵
Seninle etmededir iftihar tac u serir³⁴⁶

327 cebr: zor, zorlama

328 'akl-ı beşer: insan akli

329 'adl: adalet

330 'adl u hakk: adalet ve doğruluk

331 diyânet: din, dindarlık

332 'âkil: akıllı kimse

333 nefis ü hevâ : nefis ve arzu

334 adû: düşman

335 beşer: insan

336 hâme ve şemşir: kalem ve kılıç

337 debir: yazan

338 tedmîr etmek: yok etmek, mahvetmek

339 sırr-ı hikmet: hikmet sırrı

340 fehme: anlamak

341 'akl-ı Reşid: Reşit Paşa'nın akli

342 akl-ı küll: kusursuz akıl

343 tasavvur eylemek: düşünmek, hayal etmek

344 hıdivâ: ey vezir

345 celâl ü 'izzet: büyüklük ve yücelik

346 serir: taht

Acep³⁴⁷ midir medeniyet resulü dense sana
Vücut-ı mucizin³⁴⁸ eyler taassubu³⁴⁹ tahzir³⁵⁰

İnanmayım mı gönülden tenasüh-i ruha³⁵¹
Eğer bu âleme gelmiş denirse sana nazir³⁵²

Huzurun encümen-i daniş³⁵³ olmuş ehl-i dile³⁵⁴
Kim onda nüsha-yı zatım³⁵⁵ olunmada tevkir³⁵⁶

Yeni fidan gibi gars-i yemin-i devletininim³⁵⁷
Kim eyledi beni mihr-i teveccühün³⁵⁸ tezhir³⁵⁹

Bitince meyve-yi fazlım³⁶⁰ bahar-ı ömrümde³⁶¹
Dikildi bağ-ı cihanda³⁶² ocağıma incir

Eya³⁶³ ahali-yi fazlın³⁶⁴ reis-i cumhuru
Reva mı kim kalayım ehl-i cehl³⁶⁵ elinde esir

Halasımı³⁶⁶ umarım ben zaman-ı adlinde³⁶⁷
Ederse akl-ı reşidin³⁶⁸ eder buna tedbir³⁶⁹

347 aceb: şaşılacak şey

348 vücut-ı mu'ciz: eşsiz varlık

349 ta'assub: bir şeye/görüşe körü körüne bağlı olmak

350 tahzîr: önlemek, menetmek

351 tenâsüh-i rûh: ruhun başka vücutlarda tekrar doğması

352 nazîr: benzer

353 encümen-i dâniş: bilimsel kitapları hazırlamak için oluşturulan kurul

354 ehl-i dil: gönül ehli

355 nüsha-yı zat: zatın, kişiliğin sayfası

356 tevkîr olunmak: hürmet edilmek

357 gars-i yemîn-i devlet: uğurlu sağ elin fidanı

358 mihr-i teveccüh: sevgi, ilgi güneşi

359 tezhîr eylemek: çiçeklendirmek

360 meyve-yi fazl: fazilet meyvesi

361 bahâr-ı ömr: ömür baharı

362 bâğ-ı cihân: dünya bahçesi

363 eyâ: ey!, hey!

364 ahâlî-yi fazl: fazilet, erdem ahali

365 ehl-i cehl: cahiller topluluğu

366 halâs: kurtuluş

367 zamân-ı 'adl: adaletli zaman

368 'akl-ı reşîd: olgun akıl

369 tedbîr etmek: karar vermek, çözmeye çalışmak

KASİDE

(Üslub-ı kadim³⁷⁰ üzere inşad olundu³⁷¹. Fi 1265)
Vasatından³⁷² iki beyit mahzuftur³⁷³.)
Vezir-i Müşarün-ileyh³⁷⁴ İçin.

Barekallah³⁷⁵ zihî³⁷⁶ sadr-ı Reşid-i devran³⁷⁷
Oldu ahdinde³⁷⁸ onun münşerihü's-sadr³⁷⁹ cihan

Nice sadr-ı şeref-enduz-ı adalet³⁸⁰ ki odur
Mefhar-i saltanat ü Devlet-i Âl-i Osman³⁸¹

Öyle bir Asaf-ı zîşân³⁸² u muazzam ki olur
Cahet ü haşmeti³⁸³ ehl-i düvele³⁸⁴ gıpta-resan³⁸⁵

İşte enva'-ı mecellat-i tevarih-i selef³⁸⁶
Var mı zatı gibi düstur-ı mülukî divan³⁸⁷

370 üslûb-ı kadîm: eski tarz

371 inşâd olunmak: şiir oluşturmak, okumak

372 vasat: orta

373 mahzûf: eksik

374 Vezîr-i Müşarün-ileyh: yukarıda adı geçmiş olan vezir

375 Barekallah: Allah bereketlendirsın

376 zihî: ne güzel!

377 sadr-ı Reşid-i devrân: devrin sadrazamı Reşit Paşa

378 ahd: devir, asır

379 münşerihü's-sadr olmak: içi ferahlamak, içi açılmak

380 sadr-ı şeref-endüz-ı 'adâlet: adaletle şeref veren makam

381 mefhar-i saltanat ü Devlet-i Âl-i Osman: saltanatın ve Osmanlı Devleti'nin övünç yeri

382 Âsaf-ı zîşân: Asaf gibi olan şanlı vezir

383 câhet ü haşmet: makam ve heybet

384 ehl-i düvel: devletler topluluğu

385 gıpta-resân: gıpta ettiren

386 enva'-ı mecellât-i tevârih-i selef: türlü tarih kitapları ve yayınları

387 düstûr-ı mülûkî divân: padişahlar gibi nizamı olan bir meclis

Kalem-i katip³⁸⁸ can-ı levhe³⁸⁹ edip böyle rakam³⁹⁰
Eder evsafını³⁹¹ sükkân-ı felek³⁹² vird-i zeban³⁹³

Sadr-ı gerdun azamet³⁹⁴ daver-i Dara-darat³⁹⁵
Saffder-i sa'd sıfat³⁹⁶ dadger-i devr-i zaman³⁹⁷

Muhyi-yi devlet ü din³⁹⁸ muhteri'-i Tanzimat³⁹⁹
Mazhar-ı feth-i mübin⁴⁰⁰ mazhar-ı şer-i Rahman⁴⁰¹

Mevkib-ara-yı vega⁴⁰² saik-i erbab-ı gaza⁴⁰³
Mulin-i şevket-i Sultan-ı mecidü'l-ünvan⁴⁰⁴

Melekiyyü'l-meleket⁴⁰⁵ bedr alem⁴⁰⁶ arş vakar⁴⁰⁷
Melik-i mülk-i kerem⁴⁰⁸ mihr-i sipihr-i ihsan⁴⁰⁹

388 kalem-i kâtip: yazıcının kalemi

389 cân-ı levh: levha gibi olan can

390 rakam etmek: yazmak, çizmek

391 evsâf: nitelikler

392 sükkân-ı felek: göğün sakinleri

393 vird-i zebân: ağızından düşürmemek, devamlı tekrarlamak

394 sadr-ı gerdûn 'azamet: gök yüceliğindeki sadrazamlık makamı

395 dâver-i Dârâ-dârât: Daryus kadar yüce vezir

396 saffder-i sa'd sıfat: kutlu nitelikleri olup düşman saflarını yırtan yiğit

397 dâdger-i devr-i zaman: zamanın adaletli veziri

398 muhyî-yi devlet ü dîn: din ve devleti ihya eden

399 muhteri'-i Tanzimât: Tanzimat'ı meydana çıkaran

400 mazhar-ı feth-i mübîn: haklı fethin sahibi

401 mazhar-ı şer'-i Rahmân: Allah'ın şerrinin vesilesi

402 mevkib-ârâ-yı vega: orduya nizam veren

403 saik-i erbâb-ı gazâ: gaza topluluğunu sevk eden

404 mu'lin-i şevket-i Sultan-ı mecidü'l-ünvân: ünvanı yüce sultanın kudretinin ilancısı

405 melekiyyü'l-meleket: melek yaradılışlı, huylu

406 bedr alem: ay gibi sancağı olan

407 arş vakâr: gök yüceliğinde heybet sahibi

408 melik-i mülk-i kerem: cömertlik ülkesinin şahı

409 mihr-i sipihr-i ihsân: cömertlik göğünün güneşi

Ferd-i ferzane⁴¹⁰ ve nihrir-i Hariri tahrir⁴¹¹
Mübdi'-i hüsn-i makamat-ı meani ve beyan⁴¹²

Farisü'l-hayl-i celalet⁴¹³ ki sezadır⁴¹⁴ olsa
Eşheb-i izzetinin⁴¹⁵ gaşiyesi⁴¹⁶ kehkeşan⁴¹⁷

Asaf-ı arş-ı mekanet⁴¹⁸ ki sema-yı dünya⁴¹⁹
Ona şemsiye şafak al⁴²⁰ zih⁴²¹ olursa çespan⁴²²

Mehce-yi bargeh-i rifati⁴²³ mahsud-ı kamer⁴²⁴
Rayet-i nusreti⁴²⁵ reşk-aver-i şems-i rahşan⁴²⁶

Verdi gerdune-yi ikbali⁴²⁷ sebak⁴²⁸ gerdune⁴²⁹
Devreder⁴³⁰ çarh⁴³¹ murad üzere onunçün el-an⁴³²

-
- 410 ferd-i ferzâne: yegâne bilgi
411 nihrir-i Hariri tahrir: üslubu Hariri'ye benzeyen yazar
412 mübdi'-i hüsn-i makamat-ı me'ani ve beyân: güzel anlam ve beyan makamlarını ortaya koyan
413 fârisü'l-hayl-i celâlet: ihtişam atının binicisi
414 sezâ: yaraşır, uygun
415 eşheb-i 'izzet: yüce kır at
416 gaşiyeye: örtü
417 kehkeşân: Samanyolu
418 âsaf-ı arş-ı mekânêt: kudret göğünün veziri
419 semâ-yı dünyâ: dünyanın göğü
420 al: kırmızı
421 zih: kenarlık
422 çespân: uygun, yakışır
423 mehce-yi bârgeh-i rif'ati: ulu makamın üzerindeki sancak
424 mahsûd-ı kamer: Ay'ın kışkırdığı şey
425 râyet-i nusret: zafer bayrağı
426 reşk-âver-i şems-i rahşân: parlak güneşi hasede düşüren
427 gerdûne-yi ikbâl: talihî yüce araba
428 sebak: ders
429 gerdûn: dünya
430 devretmek: dönmek
431 çarh: gök
432 el-ân: şimdi

Kısm-ı a'dayı⁴³³ edip kabza-yı teshirine⁴³⁴ bend⁴³⁵
Seyfine⁴³⁶ oldu kasemler⁴³⁷ kılıcı ruh-ı Sinan⁴³⁸

Böyle bir menzil-i tam⁴³⁹ almadı Rami bir kez
Gerçi meydan okuyup attı okun astı keman⁴⁴⁰

Vermedi sadra⁴⁴¹ şifa buncılayın⁴⁴² İbn-i Hakim
Beden-i mülk⁴⁴³ dahi etmedi bahş-ı derman⁴⁴⁴

Öyle ihsanı füzun⁴⁴⁵ lutfi firavandır⁴⁴⁶ kim
Zade-yi Muhsin⁴⁴⁷ ile Lutfi olundu nisyân⁴⁴⁸

Sahib-i haşmet⁴⁴⁹ idi Ragıb-ı meşhur⁴⁵⁰ ama
Olmadı onculayın⁴⁵¹ ragıb-ı ehl-i irfan⁴⁵²

Fazıl u Fazli-yi merhumdan⁴⁵³ efdaldır⁴⁵⁴ kim
Daima etmededir fazl u fazilet⁴⁵⁵ ilan

433 kısm-ı a'da: düşman kısmı

434 kabza-yı teshîr: ele geçirme kabzası

435 bend etmek: bağlamak

436 seyf: kılıç

437 kasem: yemin

438 rûh-ı Sinân: Sinan'ın ruhu

439 menzil-i tâm: eksiksiz hedefleme

440 kemân: yay

441 sadr: göğüs

442 buncılayın: bunun gibi

443 beden-i mülk: ülkenin bünyesi

444 bahş-ı dermân: derman bahşetmek

445 füzûn: çok

446 firâvân: çok

447 zâde-yi Muhsin: Muhsin'in oğlu

448 nisyân olunmak: unutulmak

449 sâhib-i haşmet: heybet sahibi

450 râgıb-ı meşhûr: meşhur Ragıp Paşa

451 onculayın: onun gibi

452 Râgıb-ı ehl-i irfân: irfan sahiplerine rağbet gösteren

453 Fazli-yi merhûm: merhûm Fazlî

454 efdal: daha faziletli

455 fazl u fazilet: erdem ve üstünlük

Fehm edip⁴⁵⁶ ilm ü kemalin⁴⁵⁷ ulema-yı a'lâm⁴⁵⁸
Kamilen⁴⁵⁹ İbn-i Kemal'e eder azv-ı noksan⁴⁶⁰

Zü'l-gabavettir⁴⁶¹ ona nispet ile Kadı Ayas
Olunur dava-yı mebsuteye⁴⁶² hüccet⁴⁶³ ityan⁴⁶⁴

Mülke⁴⁶⁵ vaz ettiği⁴⁶⁶ Kanun'u göreydi ondan
Bû-Ali⁴⁶⁷ eyler idi kesb-i şifa-yı ikan⁴⁶⁸

Görse ger besatetini⁴⁶⁹ İbn-i Sabah-ı Kındı⁴⁷⁰
Kendi etmezdi o gün kendisini istihsan⁴⁷¹

Kuvve-yi akl-ı hasifanesini⁴⁷² Eflatun
İşitip fart-ı hasetten⁴⁷³ küpe binse şayan⁴⁷⁴

Pertev-i huşuna⁴⁷⁵ dilbestedir⁴⁷⁶ İşrakiyun⁴⁷⁷
Nitekim⁴⁷⁸ şems-i ziyâ-güstere⁴⁷⁹ hirba⁴⁸⁰ hayran

456 fehm etmek: anlamak

457 kemâlin: olgunluğunu, kusursuzluğunu

458 'ulemâ-yı a'lâm: önde gelen âlimler

459 kâmilen: tamamen, eksiksiz şekilde

460 azv-ı noksân: kusur isnat etmek

461 zü'l-gabâvet: ahmak, budalalık sahibi

462 davâ-yı mebsûte: iddia edilen dava

463 hüccet: delil

464 ityân: delil göstermek, vermek

465 mülk: ülke

466 vaz' etmek: koymak, tayin etmek

467 Bû-Ali: Ebû Ali Farmedî (İslam alimi)

468 kesb-i şifâ-yı ikan: sağlam bilginin çaresini elde etmek

469 besâtet: genişlik

470 İbn-i Sabâh-ı Kındî: El-Kındî (İslam Filozofu)

471 istihsân etmek: övünmek

472 kuvve-yi akl-ı hasifâne: olgun aklın gücü

473 fart-ı haset: aşırı haset

474 şâyân: yeridir, uygundur

475 pertev-i huş: aklın ışığı

476 dil-beste: gönlü bağlı

477 İşrâkiyûn: İsrakilik felsefesine bağlı olanlar

478 nitekim: nasıl ki, şöyle ki, şunun gibi

479 şems-i ziyâ-güster: parlak güneş

480 hirba: bukalemun

Bidba⁴⁸¹ bid-i leb-i cüy-ı kemalatıdır⁴⁸²
Hermes irfanı maisinde⁴⁸³ sehi⁴⁸⁴ serv-i çeman⁴⁸⁵

Nisbet-i zat-ı reşidiyle⁴⁸⁶ Belinus-ı hakim⁴⁸⁷
Hikemiyatta⁴⁸⁸ bir şahs-ı harif-i nadan⁴⁸⁹

Geçti İskender'i hükmen hükema-yı Ristoyu⁴⁹⁰
Hasılı etti⁴⁹¹ meşahir-i izâma⁴⁹² rüçhan⁴⁹³

Bir gazubane⁴⁹⁴ nigâh eyler⁴⁹⁵ ise gabraya⁴⁹⁶
Kara toprak kesilir cevher-i gencine-i kân⁴⁹⁷

Sarsar-ı hışmı⁴⁹⁸ hubub eylese⁴⁹⁹ su-yı bahre⁵⁰⁰
Kürre-yi nare⁵⁰¹ çıkar mevc ü huruş-ı tufan⁵⁰²

-
- 481 Bîdbâ: Beydeba (Kelile ve Dimne adlı eserin yazarı)
482 bîd-i leb-i cüy-ı kemâlât: olgunluk nehrinin kenarında yetişen söğüt
483 ma'îs: sık orman
484 sehi: dümdüz
485 serv-i çemân: selvi ağacı
486 nisbet-i zât-ı reşid: kusursuz zatın değeri, miktarı
487 Belînûs-ı hakîm: filozof Belinus
488 hikemiyât: bilgelik
489 şahs-ı harif-i nâdân: bilgisiz bir meslektaş
490 hükemâ-yı Risto: Aristo'nun bilgeliği
491 hâsılı etmek: kazanmak, meydana getirmek
492 meşâhîr-i izâma: önde gelen büyükler
493 rüçhân: üstünlük
494 gazûbâne: hiddetli
495 nigâh eylemek: bakış atmak
496 gabrâ: toprak
497 cevher-i gencine-i kân: maden hazinesinin cevheri
498 sarsar-ı hışm: hiddet rüzgarı
499 hubûb eylemek: esmek
500 sû-yı bahr: deniz
501 kürre-yi nâr: ateş küresi
502 mevc ü huruş-ı tûfân: tufanın dalga ve gürültüsü

Hilm⁵⁰³ ile yek⁵⁰⁴ nazar eyleser⁵⁰⁵ leb-i deryaya⁵⁰⁶
Derakap⁵⁰⁷ sakin olur cüş-i bahr-ı umman⁵⁰⁸

Hıfzı⁵⁰⁹ bostan u gülistana⁵¹⁰ nighban olsa⁵¹¹
Nur-ı nahl ü gülü⁵¹² berbat edemez bad-ı hazan⁵¹³

Saye-yi hey'et-i şiranesine⁵¹⁴ girse neml⁵¹⁵
Fehd u zibin⁵¹⁶ görünür aynına⁵¹⁷ ayn-ı suban⁵¹⁸

Dürr⁵¹⁹ olur her kataratı⁵²⁰ fem-i efade⁵²¹ bile
Feyz-yab-ı keremi⁵²² olsa sehab-ı nisan⁵²³

Gonca-yı tab'-ı latifinden⁵²⁴ alırsa nükhet⁵²⁵
Gülşen-i cennet-i âlâya⁵²⁶ döner haristan⁵²⁷

-
- 503 hilm: sükunet, ağırbaşlılık
504 yek: tek
505 nazar eylemek: bakmak
506 leb-i deryâ: deniz kıyısı
507 der-'akab: anında, derhal
508 cüş-i bahr-ı ummân: denizlerin coşması, kaynaması
509 hıfz: koruma, saklama
510 gülistân: gül bahçesini
511 nighbân olmak: bekçi, gözcü olmak
512 nûr-ı nahl ü gül: gülün ve ağacın nuru
513 bâd-ı hazân: sonbahar rüzgarı
514 sâye-yi hey'et-i şîrâne: aslana benzeyen göle
515 neml: karınca
516 fehd ü zi'bîn: pars ve kurt
517 'ayn: göz
518 'ayn-ı su'bân: aynı ejderha gibi
519 dürr: cevher
520 katarât: damlalar
521 fem-i ef'â: engerek yılanının ağzı
522 feyz-yâb-ı kerem: cömertliği arttıran
523 sehâb-ı nisan: nisan bulutu
524 gonca-yı tab'-ı latif: güzel huyun goncası
525 nükhet: hoş koku
526 gülşen-i cennet-i âlâ: cennetin en yüksek katının gül bahçesi
527 hâristân: dikenlik

Asaf'a şaşa-yı kevkeb⁵²⁸ ikbalindir⁵²⁹
Kurretü'l-ayn-ı mübahat-ı sipihr-i gerdan⁵³⁰

Pertev-i rey-i münirinden⁵³¹ alır mihr⁵³² şu'a⁵³³
Ahz eder⁵³⁴ fazlasın ondan dahi mah-ı taban⁵³⁵

Sensin ol neyyir-i devlet⁵³⁶ ki fûrug-ı adlin⁵³⁷
Âlem-ara⁵³⁸ olalı zulmet-i zulm⁵³⁹ oldu nihân⁵⁴⁰

Edip asrında tekevvin⁵⁴¹ tarab-ı gûn-a-gûn⁵⁴²
Gün-be-gün⁵⁴³ bulmadadır emn ü aman⁵⁴⁴ kevn ü mekân⁵⁴⁵

Daltabanın⁵⁴⁶ dahi peyrevlerinin⁵⁴⁷ vaktinde
Ayak altında leked-hor⁵⁴⁸ idi zir-destan⁵⁴⁹

528 şaşa-yı kevkeb: yıldızların parıltısı

529 ikbâl: talih

530 kurretü'l-ayn-ı mübâhât-ı sipihr-i gerdân: dönen göğün övücünün gözbebeği

531 pertev-i re'y-i münîr: parlak fikrin ışığı

532 mihr: güneş

533 şu'a: ışık

534 ahz etmek: tutmak, yakalamak

535 mâh-ı tâbân: parlak ay

536 neyyîr-i devlet: devletin nuru

537 fûrûg-ı 'adl: adaletin ışığı

538 âlem-ârâ: âlemi süsleyen

539 zulmet-i zulm: zulüm karanlığı

540 nihân olmak: görünmez olmak

541 tekevvin: meydana çıkmak, oluşmak

542 tarab-ı gûn-a-gûn: çeşitli ferahlık ve mutluluklar

543 gün-be-gün: günden güne

544 emn ü amân: emniyet ve yardım

545 kevn ü mekân: varlık ve âlem

546 daltaban: yalın ayak

547 peyrev: takipçi, izinden yürüyen

548 leked-hôr: çifte yiyen

549 zir-destân: el altı

Safha-yı âleme⁵⁵⁰ menşur olarak⁵⁵¹ unvanın
Etti tevkî'-i gümgeşteyi⁵⁵² bî-nam u nişân⁵⁵³

Naili olmadı nail⁵⁵⁴ bu kadar şöhrete hiç
Namını pürsiş edersem⁵⁵⁵ bilemez her insan

Çıktı meydana efendim foyası elmasın
Cevher-i zatını⁵⁵⁶ tahsin ediyor⁵⁵⁷ âlemiyân⁵⁵⁸

Sevk-i cevş etsen⁵⁵⁹ eğer harbe teberdar-asa⁵⁶⁰
Düşman-ı ru-siyah⁵⁶¹ ormana kaçır çün⁵⁶² hayvan

İstima etse⁵⁶³ bebir⁵⁶⁴ heybet-i şirani⁵⁶⁵ ger
Gabe-yi kûh-ı bekada⁵⁶⁶ olur ol dem⁵⁶⁷ lerzan⁵⁶⁸

Bir nefes eylese nuş⁵⁶⁹ ab-ı revan-ı adlin⁵⁷⁰
Ateş-i zulmünü⁵⁷¹ fark eyler idi Nuşirvan

-
- 550 safhâ-yı âlem: dünyanın yüzü
551 menşûr olmak: yayılmak
552 tevkî'-i gümgeşte: yok olmuş tuğra
553 bî-nâm u nişân: adsız ve belirtisiz
554 nail: ermiş, ulaşmış
555 pürsiş etmek: sormak
556 cevher-i zât: zatının cevheri
557 tahsîn etmek: övmek, alkışlamak
558 âlemiyân: tüm âlem, herkes
559 sevk-i cevş etmek: ordu sevk etmek
560 teberdâr-âsâ: baltacı gibi (Baltacı Mehmet Paşa gibi)
561 düşmân-ı rû-siyeh: kara yüzlü düşman
562 çün: sanki
563 istimâ' etmek: duymak
564 bebir: kaplana benzer bir hayvan
565 heybet-i şîrâne: aslan gibi heybet
566 gabe-yi kûh-ı beka: bekâ dağının sık ormanı
567 dem: zaman
568 lerzân olmak: titremek
569 nûş eylemek: içmek
570 âb-ı revân-ı 'adl: adaletin akarsuyu
571 âteş-i zulm: zulmün ateşi

Kaldı keşkul⁵⁷² bekef⁵⁷³ sâil-i Bağdad-sıfat⁵⁷⁴
Bab-ı dadında⁵⁷⁵ ilahi okuyup Bermekiyan⁵⁷⁶

Ettiler tahtie⁵⁷⁷ mani'-i ata-yi Manı⁵⁷⁸
Çünkü etmekte sin infaak-ı be-nass-ı Kuran⁵⁷⁹

Hatem'in namı kalıp fass-ı cihanda⁵⁸⁰ bî-nakş⁵⁸¹
Olunur bab-ı sehada⁵⁸² sana ima-yı benan⁵⁸³

Afitab-ı himemin⁵⁸⁴ zail ü afil⁵⁸⁵ olmaz
Nur-ı incaz⁵⁸⁶ verir sahn-ı mevaide⁵⁸⁷ heman⁵⁸⁸

Çeşm-i ümidimi⁵⁸⁹ ol nur ile ruşen ederek⁵⁹⁰
Eyledin bende-yi mahzunu⁵⁹¹ çerağ u şadan⁵⁹²

572 keşkûl: dilenci çanağı

573 be-kef: elde

574 sâil-i Bağdâd-sıfât: Bağdat dilencisi gibi

575 bâb-ı dâd: adalet kapısı

576 Bermekiyan: Bermekiler

577 tahtie: yanlış olduğunu ortaya çıkarmak

578 ma'nî-i atâ-yı Ma'n: Man'ın ihsanının anlamı

579 infaak-ı be-nass-ı Kurân: Kuran'ın ayetleri doğrultusunda nafaka vermek

580 fass-ı cihân: dünyanın içinde

581 bî-nakş: nakışsız

582 bâb-ı sehâ: cömertlik hususunda

583 îma'-yı benân: parmağın işaret ettiği şey

584 âfitâb-ı himem: himmet güneşi

585 zâil ü âfil: tükenmiş ve kaybolmuş

586 nûr-ı incâz: sözünü tutma nuru

587 sahn-ı mevâid: vaatler sahnesi

588 hemân: şöyle ki, şu yönüyle ki

589 çeşm-i ümmid: ümidin gözü

590 ruşen etmek: parlatmak

591 bende-yi mahzûn: mahzun kul

592 çerâğ u şadân: parlak ve mutlu

Paris'in bade-yi şevkiyle⁵⁹³ olup mest-i harab⁵⁹⁴
Bir gazel eyledim averde-yi bezm-i tibyan⁵⁹⁵

Rum'a bir Avrupalı put vereli revnak u şan⁵⁹⁶
Reşk-i iklim-i Frenk olmadadır⁵⁹⁷ Türkistan

Sandali zib-i bihadır⁵⁹⁸ o bahadır dildar⁵⁹⁹
Yakışır add-i kral etse⁶⁰⁰ onu mug-beçegan⁶⁰¹

Kafirân⁶⁰² rabıt-ı zünnâr-ı belasıdır⁶⁰³ hem
Küfr-i gisusuna⁶⁰⁴ hayran nice ehl-i iman⁶⁰⁵

Yok bana ol sanemin⁶⁰⁶ rahmi⁶⁰⁷ be-hakk-ı İncil⁶⁰⁸
Erganon-ı dil⁶⁰⁹ ider deyr-i hevasında⁶¹⁰ figan⁶¹¹

Suret-i deyr-sıfat⁶¹² söylemez uşşaka⁶¹³ sühan⁶¹⁴
Ona bilmem ki ne efsun okumuştur⁶¹⁵ ruhban

593 bâde-yi şevk: şevk şarabı

594 mest-i harâb: sarhoşluktan mahvolmuş

595 averde-yi bezm-i tibyan: şiir meclisinde gazel söylemek, konuşmak

596 revnâk u şân: parlaklık ve şan

597 reşk-i iklim-i Frenk olmak: Batı ülkeleri tarafından kiskanılmak

598 zib-i bihâ: ona yaraşır

599 dildâr: sevgili

600 add-i kral etse: kral saymak

601 mug-beçegân: Mecusi çocukları

602 kâfirân: kafirler

603 râbıt-ı zünnâr-ı belâ: bela kuşağının bağı

604 küfr-i gisû: saçının siyahlığı

605 ehl-i îmân: iman sahipleri

606 sanem: put gibi kendisine tapılan sevgili

607 rahm: acıma, şefkat

608 be-hakk-ı İncil: İncil hakkıyla

609 erganon-ı dil: gönlün erganun çalgısı

610 deyr-i hevâ: aşk manastırı

611 figân etmek: inlemek, bağırarak

612 sûret-i deyr-sıfat: manastır, kilise yüzlü

613 'uşşâk: âşıklar

614 sühan: söz

615 efsûn okumak: sihir yapmak

Benim ol şair-i esrar-şinası⁶¹⁶ asrın
Muhtefi⁶¹⁷ mahrem-i dilde⁶¹⁸ nice raz-ı pinhan⁶¹⁹

Benim ol müflik⁶²⁰ ü münşi-yi hadisü's-sin⁶²¹ kim
Müftehir⁶²² zatım ile pîr ü civan-ı ihvan⁶²³

Benim ol Hüsrev-i evreng-i nebagat⁶²⁴ ki eder
Düşmanan-ı hüneri⁶²⁵ tığ-ı zebânım⁶²⁶ tersan⁶²⁷

Feleğ⁶²⁸ bais-i rifattir⁶²⁹ ederse Bercis⁶³⁰
Eser-i killimi⁶³¹ arayış-i tak-ı keyvan⁶³²

Bakil'i etse idi terbiye hüsn-i nutkum⁶³³
Mesel eylerdi belagatte⁶³⁴ misal-i Sahban⁶³⁵

616 şâir-i esrâr-şinâs: sırları bilen şair

617 muhtefi: gizli

618 mahrem-i dil: gönül mahremi

619 râz-ı pinhân: gizli sır

620 müflik: kaliteli şair

621 münşî-yi hadîsü's-sin: kırk hadis yazarı

622 mütefâhir: övünen

623 pîr ü civân-ı ihvân: genç ve yaşlı olan yakınlar

624 Hüsrev-i evreng-i nebâgat: aşikâr olan tahtın Hüsrev gibi şahı

625 düşmanân-ı hüner: hünerli düşman

626 tığ-ı zebân: dilin kılıcı

627 tersân: korkmuş

628 felek: gök

629 bâis-i rif'at: yücelme sebebi

630 bercis: Jüpiter

631 eser-i kill: kalemin eseri

632 ârâyîş-i tâk-ı keyvân: Satürn'ün kemerinin süsü

633 hüsn-i nutk: güzel söz söyleme

634 belâgat: sanatlı söz söyleme ilmi

635 misâl-i Sahbân: Sahban gibi

Derdmendan-ı sühan⁶³⁶ hâce-yi hamemden⁶³⁷ eğer
Nüşa-yı nazmımı⁶³⁸ ahz etse⁶³⁹ bulur rahat-ı cân⁶⁴⁰

Gül-i bî-har⁶⁴¹ açılır gülşen-i efkarımda⁶⁴²
Mani olmazsa ne dem⁶⁴³ bad-ı hazan-ı ahzan⁶⁴⁴

Kuvve-yi natıkamın⁶⁴⁵ şahidi ruh-ı hâkim⁶⁴⁶
Dahi yetmez mi bu davaya kasidem bürhan⁶⁴⁷

Ey Şinasi edeb-i de'b-i şinasan⁶⁴⁸ üzre
Ederek hayır dua ver söze gayri payan⁶⁴⁹

Bâ-sefâ⁶⁵⁰ münşerihü's-sadr olup⁶⁵¹ ol sadr-ı Reşid⁶⁵²
Eyleye sadr-ı sadarette⁶⁵³ tasaddur⁶⁵⁴ heme ân⁶⁵⁵

Olduğuyçün kılıcı hak şer'in⁶⁵⁶
Acımaz kestiği parmak şer'in

636 derdmendân-ı sühan: söz dertlileri

637 hâce-yi hâme: hoca gibi olan kalem

638 nüsha-yı nazm: şiir kitabı

639 ahz etmek: almak

640 râhat-ı cân: gönül rahatlığı

641 gül-i bî-hâr: dikensiz gül

642 gülşen-i efkâr: fikirlerin gül bahçesi

643 dem: zaman

644 bâd-ı hazân-ı ahzân: hüznlerin sonbahar rüzgârı

645 kuvve-yi nâtika: güzel söz söyleme yeteneği

646 rûh-ı hâkim: Hâkim'in ruhu

647 bürhân: delil

648 edeb-i de'b-i şinâsân: yol yordam bilenlerin terbiyesi

649 pâyân: son

650 bâ-sefâ: sefayla

651 münşerihü's-sadr olmak: içi açılmak, ferahlamak

652 sadr-ı Reşid: sadrazam Reşit Paşa

653 sadr-ı sadâret: Sadrazamlık makamı

654 tasaddur etmek: en başta olmak

655 heme ân: hep

656 şer': Allah'ın emri, ayet, hadis, icma-i ümmet ve kıyas-ı fukara esasları üzerine kurulmuş olan din kaideleri

Âdemin⁶⁵⁷ hilkatidir⁶⁵⁸ nefsanî⁶⁵⁹
Âdemin âdem olur şeytânî

Meskenettir⁶⁶⁰ yaraşan insana
Çünkü benlik yakışır şeytana

Koyamam kargayı bülbül yerine
Çiçek açmış dikenî gül yerine

Aklı gerçi görünür şeytânî
İşidir kalbî gibi rahmânî⁶⁶¹

Kişiyeye her işi âlâ⁶⁶² görünür
Kuzguna yavrusu anka⁶⁶³ görünür

Zahida⁶⁶⁴ bintü'l-inebde⁶⁶⁵ bence hürmet başkadır
Ya anın⁶⁶⁶ kevser⁶⁶⁷ değil mi ahiret hemşiresi⁶⁶⁸

Zahidin⁶⁶⁹ mezhebine nare-i şadî⁶⁷⁰ dokunur
Zanneder cehr⁶⁷¹ ile ruh-i Cem'e⁶⁷² rahmet okunur

657 âdem: dünyada ilk yaratılan adam, ilk peygamber, adam

658 hilkat: yaratılma, yaratılış, tabiat

659 nefsanî: canlılığın uyandırdığı arzularla ilgili, kin ve garezle ilgili

660 meskenet: miskinlik, fakirlik, yoksulluk

661 rahmânî: Allah'a mensup, Allah'dan gelen ve hayırlı olan

662 âlâ: yüksek

663 anka: ismi olup cismi olmayan bir kuş, zümrüanka kuşu

664 zâhidâ: ey zahid (zâhid: çok, aşırı sofu, kaba sofu)

665 bintü'l-ineb: üzümün kızı (şarap)

666 anın: onun

667 kevser: cennette bir havuzun adı

668 hem-şîre: kızkardeş

669 zâhid: çok, aşırı sofu, kaba sofu

670 nâ're-i şadî: gönül ferahlılığının, sevinçliliğin yüksek sesi

671 cehr: yüksek sesle söyleme

672 rûh-i Cem: Cem'in ruhu (Cem: Şark mitolojisinde şarap ve içkinin icatçısı)

Sakî⁶⁷³ içelim sıhhat için bade-i nabî⁶⁷⁴

* bile inkâr edemez nef-i şarabî⁶⁷⁵

Mah-tab-ı şeb-i işretse⁶⁷⁶ eğer nur-i arak⁶⁷⁷

Subh-i şadiye⁶⁷⁸ olur şaşaa-i bade⁶⁷⁹ şafak

Feyz alırsın çekerek derd ü gam-ı dünyayı⁶⁸⁰

Tekyeyi⁶⁸¹ bekleyen elbette içer çorbayı

Zahidin⁶⁸² Hakk'a duadan garazı⁶⁸³ cennettir

Dünyevi nimet⁶⁸⁴ ise canına da minnettir

Zahida⁶⁸⁵ aklına ehl-i hikemin⁶⁸⁶ olma hasud⁶⁸⁷

Vermeyince sana Mabud⁶⁸⁸ ne yapsın Mahmûd

Şimdi altınla biterken her iş

Akçe eyler mi dua-yı dervîş⁶⁸⁹

Yememiştım feleğin sillesini

Çekmemiştim dahi el çilesini

Âleme verdiği zehri içti

Ektiğin bağ-ı cihanda⁶⁹⁰ biçti

673 sâkî: kadeh, içki sunan

674 bâde-i nâb: halis, duru şarap

675 nef'-i şarâb: şarabın faydası

676 mâh-tâb-ı şeb-i 'işret: içki gecesinin ay ışığı

677 nûr-i 'arak: rakının nuru

678 subh-i şâdî: sevinç sabahı

679 şaşaa-i bâde: şarabın parlaklığı

680 derd ü gam-ı dünya: dünyanın kederi ve derdi

681 tekye: tekke, zikir ve ders için toplanılan yer

682 zâhid: çok, aşırı sofu, kaba sofu

683 garaz: hedef, gaye, maksat

684 ni'met: iyilik, ihsan, azık, ekmek, saadet, mutluluk

685 zâhidâ: ey zahid

686 ehl-i hikem: hikmet ehli, bilge kişiler

687 hasûd: hasetçi, kıskanç

688 Ma'bûd: Allah

689 duâ-yı dervîş: dervişin duası

690 bâğ-ı cihân: dünya bağı

Yoksulun zengin açar malından
Tok olan bilmez açın hâlından

Kanlıvârî⁶⁹¹ ne yavuz⁶⁹² ol da asıl
Hadden⁶⁹³ aşkın ne yavaş ol da basıl

Bağdaki sevmez iken dağdakini
Dağdaki gelse kovar bağdakini

Dene altını mihek⁶⁹⁴ taşında
Dahi insanı bir iş başında

LEFF Ü NEŞR-İ MÜRETTEB⁶⁹⁵

Aşk ile oldum be-hükm-i bad ü hak ü ab ü nar⁶⁹⁶
Zar zar ü hak-sar ü eşk-bar ü dağ-dar⁶⁹⁷

Aşk kim kalbe gıdadır ne yenir ne yutulur
Bir demir leblebidir çiğneyene aşk olsun

Gönlümün aşk u vefadır şeref ü unvanı
Sevenin ben kuluyum sevmeyenin sultanı

Aklımı aldın aman canımı alma bari
Tek seninçün yaşayım aşk ile Mecnunvari

Hükm eden gönlüme canan⁶⁹⁸ oldur⁶⁹⁹
Mühr kimde ise Süleyman oldur

691 kanlıvârî: kanlı benzeri, kanlı gibi

692 yavuz: kötü, fena

693 hadd: gerçek değer

694 mihekk: altın veya gümüşün ayarını anlamaya yarayan taş

695 leff ü neşr-i müretteb: yazılan birkaç isimden sonra bunlara ait sıfat veya fillerin aynı tertiple sıralanması

696 be-hükm-i bād ü hâk ü âb ü nâr: havanın, toprağın, suyun ve ateşin hükmüyle

697 zâr zâr ü hâk-sâr ü eşk-bâr ü dağ-dâr: yanık yanık, toz toprak içinde, gözyaşı yağdıran ve kızgın demirle nişanlanmış

698 cânân: sevgili

699 ol: o

Bende var hüsn-i beyan⁷⁰⁰ bir de dil-i efgan-saz⁷⁰¹
Vakıa⁷⁰² lazım olur şaire bir söz bir saz

Ne belalar getirir başıma fikr-i namus⁷⁰³
Kırılır gahice⁷⁰⁴ şemin⁷⁰⁵ alevinden fanus

Beni küçük düşüren payemin⁷⁰⁶ küçüklüğüdür
Büyük belaya sokan gönlümün büyüklüğüdür

SAFİ⁷⁰⁷ TÜRKÇE

Göge mi erdi başım yeryüzüne geldimse
Var mı bak bencileyin yıldızı düşkün kimse

Kurtulmadım âlemde bir an derd ü elemden⁷⁰⁸
Sahra-yı vücuda⁷⁰⁹ geveli ketm-i ademden⁷¹⁰

PARİS'TE NAZM⁷¹¹ OLUNDU

Meali⁷¹² nazmen⁷¹³ Fransızcaya tercüme olunmuştur.

Ne gam uçup vatanımdan baid⁷¹⁴ düştümse
Yapar garip kuşun aşyanını⁷¹⁵ Allah

700 hüsn-i beyân: anlatma güzelliği

701 dil-i efgân-sâz: inleyen gönül

702 vâkı'â: vuku bulmuş, olmuş bir iş, gerçek

703 fikr-i nâmûs: namus fikri

704 gâhî: bazen, ara sıra

705 şem': mum

706 pâyê: rütbe, derece

707 sâfî: duru, temiz

708 derd ü elem: gam ve keder

709 sahrâ-yı vücûd: varlık çölü

710 ketm-i 'adem: Allah'ın ruh ve cisim âlemlerini yaratmayı istediği zaman bütün mahlukların ilki olan cevher-i ahzarın çıktığı yer

711 nazm: tertip etme

712 meâl: mana

713 nazmen: nazım olarak, şiir olarak

714 baîd: uzak

715 âşiyân: kuş yuvası

Ümit ederim vaslını⁷¹⁶ gurbette dem-a-dem⁷¹⁷
Dağ dağa kavuşmaz kavuşur âdeme⁷¹⁸ âdem

Muattardır⁷¹⁹ hayalim çünkü anda⁷²⁰ saklıdır yadın⁷²¹
O gülyâğı gibi kim şişe-i billura⁷²² konmuştur

Dud-ı ahım⁷²³ tutuşur pertev-i ruhsarından⁷²⁴
Nitekim şulelenir⁷²⁵ şem-i fûrûzan⁷²⁶ ile gaz

Ey nev-nihâl-i işve⁷²⁷ Bahariyye⁷²⁸ semtine
Bir sünbülü⁷²⁹ havada hıraman⁷³⁰ olur musun

Yazmaya hacet göremem çok kelam⁷³¹
Zatınızı pek severim vesselam

MESARİ⁷³²

Ayağında donu yok fesleğen ister başına
Gül dikensiz olamaz yar dahi engelsiz
Bizim şeyhin keramâtı⁷³³ olur menkul⁷³⁴ kendinden

716 vasl: ulaşma, birleşme

717 dem-â-dem: her vakit, sık sık

718 âdem: insan

719 mu'attar: güzel kokulu

720 anda: onda

721 yâd: hatır, gönül

722 şişe-i billûr: billur şişe

723 dūd-ı âh: ahın dumanı

724 pertev-i ruhsâr: yüzün ışığı

725 şû'le: alev

726 şem'-i fûrûzân: parlayan, parlak mum

727 nev-nihâl-i işve: nazın taze fidanı

728 Bahâriyye: Üsküdar'da bir gezinti yeri

729 sünbülî: yağmursuz kapalı hava

730 hıramân: salına salına, naz ve eda ile yürüyen

731 kelâm: söz

732 mesârî': mısralar

733 kerâmât: velilerin lüzumu anında gösterdikleri fevkalade hâller

734 menkûl: nakledilmiş, bir yerden bir yere taşınmış, taşınan

TEVARİH⁷³⁵

TAM TARİH

Yeni köprü içindir ki Karaköy Kapısı'nın balasına⁷³⁶ hakkolunmuştu⁷³⁷.

Daver-i derya-ata⁷³⁸ sultan-ı İskender-siyer⁷³⁹ 1261
Padişah-ı rüzgâr ü saye-i Rabb-i mecid⁷⁴⁰

Eyler icra⁷⁴¹ âleme ma-i zülal-i atıfet⁷⁴² 1261
Reşha-i ihsanına⁷⁴³ bahr-i muhit⁷⁴⁴ olmaz nedid⁷⁴⁵

Ahd-i pür-adlinde⁷⁴⁶ cari⁷⁴⁷ su-be-su⁷⁴⁸ ab-ı sürür⁷⁴⁹ 1261
Zevk u behcetle⁷⁵⁰ geçer eyyamı⁷⁵¹ ayn-ı ruz-ı ıyd⁷⁵²

Feyz-i adli⁷⁵³ cümle-i mülkü⁷⁵⁴ ihata⁷⁵⁵ eyledi 1261
Ab ü tab-ı şevketi⁷⁵⁶ oldu mezid-ender-mezid⁷⁵⁷

735 tevârih: tarihler

736 bâlâ: yüksek, yukarı, üst

737 hakk olmak: kazımak, kazınmak

738 dâver-i deryâ-atâ: bağışi deniz gibi olan hükümdar

739 sultân-ı İskender-siyer: İskender'in yüksek vasıflarına sahip sultan

740 pâdişah-ı rüzgâr ü saye-i Rabb-i mecid: devrin padişahı ve ulu Allah'ın gölgesi

741 icrâ: akıtma, akıtılma

742 mâ-i zülâl-i âtıfet: iyilikseverliğin saf suyu

743 reşha-i ihsân: bağışın sızıntısı, damlası

744 bahr-i muhit: kuşatan deniz

745 nedid: eş, emsal

746 'ahd-i pür-adl: doğruluk dolu zaman

747 câri: cereyan eden, akan, geçen

748 sû-be-sû: her tarafa, her yana

749 âb-ı sürûr: sevinç suyu

750 zevk u behcet: zevk ve sevinç

751 eyyâm: günler

752 'ayn-ı rûz-ı 'ıyd: bayram gününün tıpkısı

753 feyz-i 'adl: doğruluğun bolluğu

754 cümle-i mülk: ülkenin hepsi

755 ihâta: sarma, kuşatma

756 âb ü tâb-ı şevket: heybetin parlaklığı, güzelliği

757 mezid-ender-mezid: arttıkça artma

- Tarz-ı vala⁷⁵⁸ köprü inşa kıldı ru-yı lücceye⁷⁵⁹ 1261
 Yani ihdas⁷⁶⁰ eyledi tersaneye babü'l-hadid⁷⁶¹
- Ol şeh-i derya-dil ü kulzüm-nevalin⁷⁶² ömrünü 1261
 Nuh manend⁷⁶³ eyleye efzun⁷⁶⁴ Mevla-yı vahid⁷⁶⁵
- Cisr-i dil-cu⁷⁶⁶ yaptı bahre⁷⁶⁷ padişah-ı yem-şiyem⁷⁶⁸ 1261
 Mısraı tarihin işrab⁷⁶⁹ etti ber-vefk-i ümid⁷⁷⁰
- Aktı kilkimden⁷⁷¹ Şinasi siyyema⁷⁷² dü⁷⁷³ mısraım 1261
 Heşt⁷⁷⁴ tarih içre şayan olsa çun⁷⁷⁵ beytü'l-kasid⁷⁷⁶
- Cisr-i ali⁷⁷⁷ yaptı şeh⁷⁷⁸ Abdülmecid-i Cem-haşem⁷⁷⁹ 1261
 Yaptı han Abdülmecid-i yem-himem⁷⁸⁰ cisr-i cedid⁷⁸¹ 1261
 (Bu tarihte hemzeler⁷⁸² hesaba dâhil değildir.)

-
- 758 tarz-ı vâlâ: yüksek tarzda
 759 rû-yı lücce: denizin yüzü
 760 ihdâs: meydana getirme, ortaya çıkarma
 761 bâbü'l-hadid: demir kapı
 762 şeh-i deryâ-dil ü kulzüm-nevâl: kalbi deniz gibi geniş ve bağış deniz gibi çok olan padişah
 763 mânend: benzer, eş
 764 efzûn: fazla, çok
 765 Mevlâ-yı vahid: tek, biricik Allah
 766 cisr-i dil-cû: gönül arayıcı köprü
 767 bahr: deniz
 768 pâdişâh-ı yemm-şiyem: deniz huylu padişah
 769 işrâb: bir maksadı kapalı olarak anlatma
 770 ber-vefk-i ümîd: ümit edildiği üzere
 771 kilik: kamyş kalem
 772 siyyemâ: hele, hususiyle, her şeyden önce
 773 dü: iki
 774 heşt: sekiz
 775 çûn: gibi, mademki, çünkü
 776 beytü'l-kasid: kasidenin en iyi beyiti
 777 cisr-i 'âlî: yüce köprü
 778 şeh: padişah
 779 Abdülmecid-i Cem-haşem: Cem'in maiyetindeki padişah Abdülmecit
 780 Abdülmecid-i yem-himem: yüksek iradesi denize benzeyen Abdülmecit
 781 cisr-i cedid: yeni köprü
 782 hemze: elif, vav, ye, he üzerine konulan işaret

MÜCEVHER⁷⁸³ TARİH

Berik-ı Hümâyün'un⁷⁸⁴ hitamıçün⁷⁸⁵.

Olcak şurta-i tevfik⁷⁸⁶ vezan⁷⁸⁷ sahilden

İndi deryaya suyun buldu Sürâğ-ı Bahri⁷⁸⁸

Söyledim bahr-i remelden⁷⁸⁹ ana⁷⁹⁰ gevher⁷⁹¹ tarih

Feleke-i fülk-i felek⁷⁹² oldu Sürâğ-ı Bahri

1262

TAM TARİH

Korvet⁷⁹³ vapurun hitamıçün⁷⁹⁴.

Müceddeden⁷⁹⁵ yine bünyad olundu⁷⁹⁶ bir vapur

Tamam olup karadan ba-selamet⁷⁹⁷ indi yeme⁷⁹⁸

Şinasi bahre⁷⁹⁹ nüzulünde⁸⁰⁰ söyledim tarih

Uçup hüma⁸⁰¹ gibi Peyk-i Ticaret⁸⁰² indi yeme

1262

783 mücevher: yalnız noktalı olan harfleri "ebced" hesabına göre sayıldığı zaman tarih çıkan beyit veya mısra

784 berik-ı hümâyün: kutlu ışık

785 hitâmıçün (hitamı için): sonu için

786 şurta-i tevfik: uygun rüzgâr

787 vezân: esici, esen

788 Sürâğ-ı Bahri: denize ait işaret, iz (metinde deniz taşıtının adı)

789 bahr-i remel: bir tür aruz vezni

790 ana: ona

791 gevher: ebced hesabı ile yapılan tarihlerden yalnız noktalı harfleri hesaba katılacak olanlar

792 feleke-i fülk-i felek: felek gemisinin dümeni

793 korvet: bir tür savaş gemisi

794 hitâmıçün (hitamı için): sonu için

795 müceddeden: yeni olarak, yeni baştan

796 bünyâd olunmak: inşa edilmek, yapılmak

797 bâ-selâmet: selamet ile, esenlik ile

798 yemm: deniz

799 bahr: deniz

800 nüzûl: aşağı inme

801 hüma: devlet kuşu

802 Peyk-i Ticaret: metinde deniz taşıtının adı

TAM TARİH

Tophane'de kâin⁸⁰³ çeşmenin tamiriçündür ki mahalline⁸⁰⁴ yazılmış idi.

Ab-ı ru-yı saltanat⁸⁰⁵ Abdülmecid han kim anın
Adli⁸⁰⁶ cari⁸⁰⁷ lütfu sâridir⁸⁰⁸ cihana daima

Oldu âlem su-be-su⁸⁰⁹ ihsanına⁸¹⁰ sir-ab⁸¹¹ kim
Desti⁸¹² mecra-yi atadır⁸¹³ kilki⁸¹⁴ mizab-ı seha⁸¹⁵

Buldu nehr-i himmetinden⁸¹⁶ suyunu bu çeşme-sar⁸¹⁷
Ruh-i banisi⁸¹⁸ nola kesb⁸¹⁹ eylese feyz-i safa⁸²⁰

İki tarihin Şinasi su gibi ezberleyip
Der zeban-ı lulesi⁸²¹ leb-teşne-gana⁸²² guyiya⁸²³

Fi-sebilillah⁸²⁴ olur bu çeşmeden zemzem revan⁸²⁵ 1262

Gel de iç ma⁸²⁶ eyle han Abdülmecid'e var dua 1262

803 kâin: mevcut olan, bulunan

804 mahall: yer

805 âb-ı rû-yı saltanat: saltanatın yüz suyu

806 'adl: doğruluk

807 cârî: cerayan eden, akan, geçen

808 sârî: bulaşan, bulaşıcı

809 sû-be-sû: her tarafa, her yana

810 ihsân: bağış, iyilik, lütuf

811 sir-âb: suya kanmış

812 dest: el

813 mecra-yi 'atâ: bağışlama yolu

814 kilki: kâğıt kalem

815 mîzâb-ı sehâ: cömertlik oluşu

816 nehr-i himmet: hizmet nehri

817 çeşme-sâr: çeşmeleri çok olan yer

818 rûh-i bânî: yapıcı can

819 kesb: çalışıp kazanma

820 feyz-i safa: neşenin bolluğu

821 zebân-ı lûle: çeşmeye takılan küçük borunun dili

822 leb-teşne-gân: susamışların dudağı

823 gûyî: söyleme, söyleyiş

824 fi- sebilillâh: Allah yolunda, hayrat olarak

825 revân: yürüyen, giden, akan

826 mâ: su

TAM TARİH

Trabzon'da kâin⁸²⁷ bir çeşme için.

Etti Ömer Efendi
Bir çeşme-i nev⁸²⁸ inşa
1265

Dört vechle⁸²⁹ Şinasi
Tarih kıldım imla

Tüccarın ab-ı ruyu⁸³⁰
Yaptı bir ayn-i dil-cu⁸³¹
1265 1265

Oldu bu çeşme el-hak⁸³²
Ma-i hayata⁸³³ mecra⁸³⁴
1265 1265

Evvelin aşerat⁸³⁵ ve ahadı⁸³⁶ ve saninin⁸³⁷ miatı⁸³⁸
Saninin aşerat ve ahadı ve evvelin miatı

827 kâin: mevcut olan, bulunan

828 çeşme-i nev: yeni çeşme

829 vech: yüz

830 âb-ı rû: yüzün suyu

831 'ayn-i dil-cû: gönül arayan pınar

832 el-hakk: hakikaten, doğrusu

833 mâ-i hayât: hayat suyu

834 mecra: suyun cereyan ettiği, aktığı yol

835 'aşerât: on sayıları

836 âhâd: birler, birden dokuza kadar olan sayılar

837 sâni: ikinci

838 miât: yüzler [sayı]

TAM TARİH

İstanbul'da kâin⁸³⁹ bir küçük çeşme için.

Tophane veznedarı
Bu mecra'yı yaptı kim

Meşrebcedir⁸⁴⁰ binası
Cesim⁸⁴¹ olmasın velev⁸⁴²

Tarihini Şinasi
Dedim çar⁸⁴³ vechle⁸⁴⁴

Etti nüvişte⁸⁴⁵ aynı⁸⁴⁶
İle kilik-i tiz-rev⁸⁴⁷

Ma-el-hayatı⁸⁴⁸ Hamdi
Efendi akıttı ma⁸⁴⁹

1265 1265

İçsen bu ma-i safı⁸⁵⁰
Gelir çeşme ferr-i nev⁸⁵¹

1265 1265

Evvelin ahadı⁸⁵² ve saninin⁸⁵³ aşerat⁸⁵⁴ ve miatı⁸⁵⁵
Evvelin aşerat ve miatı ve saninin ahadı

839 kâin: mevcut olan, bulunan

840 meşreb: yaradılış, tabiat

841 cesim: iri, büyük, kocaman

842 velev: bile, hatta

843 çâr: dört

844 vech: yüz

845 nüvişte: yazılı, yazılmış

846 'ayn: pınar, kaynak

847 kilik-i tiz-rev: çabuk yürüyüşlü kamış kalem

848 mâ-el-hayât: hayat suyu

849 mâ: su

850 mâ-i sâf: saf su

851 ferr-i nev: yeni parlaklık

852 âhâd: birler, birden dokuza kadar olan sayılar

853 sâni: ikinci

854 'aşerat: on sayıları

855 miât: yüzler [sayı]

TAM TARİH

Cami tamiri için.

Mukteda-yı ehl-i sünnet⁸⁵⁶ padişah Abdülmecid
Kim mübarek zatıdır ahlak-ı uzma⁸⁵⁷ camii

Saye-i lütfunda⁸⁵⁸ ihya⁸⁵⁹ kıldı sıhr-i efhâmı⁸⁶⁰
Validi⁸⁶¹ vakfı olan işbu⁸⁶² mualla⁸⁶³ camii

Tam tarihin Şinasi söyledi ol mabedin⁸⁶⁴
Kâbe-manend⁸⁶⁵ oldu Ahmed Fethi Paşa Camii
1272

TAM TARİH

Bozcaada'da kâin⁸⁶⁶ bir camiin tamiriçündür ki mahalline⁸⁶⁷ hakkolundu⁸⁶⁸.

İmam-ül-müslimin⁸⁶⁹ Abdülmecid han-ı kerem-karın⁸⁷⁰
Müluk-i müminin⁸⁷¹ içre⁸⁷² naziri⁸⁷³ olmamış manzur⁸⁷⁴

Odur şem-i münir-i mahfil-ara-yı hilâfet⁸⁷⁵ kim
Olur mihrab-ı şevket⁸⁷⁶ pertev-i zatı⁸⁷⁷ ile pür-nur⁸⁷⁸

856 muktedâ-yı ehl-i sünnet:

857 ahlâk-ı 'uzmâ: büyük ahlak

858 sâye-i lutf: güzelliğin gölgesi

859 ihyâ: diriltme, canlandırma

860 sıhr-i efhâm: en ulu akrabası

861 vâlid: baba

862 işbu: bu, özellikle bu

863 muallâ: yüce, yüksek

864 ma'bed: ibadet edilecek yer

865 Kâ'be-manend: Kâbe benzeri

866 kâin: mevcut olan, bulunan

867 mahall: yer

868 hakk olmak: kazımak, kazınmak

869 imâm'ül-müslimîn: Müslümanların imamı, halife

870 hân-ı kerem-kâr: lütfedden padişah

871 mülûk-i mü'minîn: iman etmiş hükümdarlar

872 içre: içinde

873 nazîr: benzer, eş

874 manzûr: gözde olan, beğenilen

875 şem'-i münir-i mahfil-ârâ-yı hilâfet: halifelik makamını süsleyen parlak mum

876 mihrâb-ı şevket: heybetli mihrap

877 pertev-i zât: kendi ışığı

878 pür-nûr: nur dolu, nurlu

Olup her bende-gan⁸⁷⁹ ol⁸⁸⁰ daver-i din-pervere⁸⁸¹ pey-rev⁸⁸²
Nice asar-ı ecr-efzaya⁸⁸³ eyler say-i na-mahsur⁸⁸⁴

Ez-an-cümle⁸⁸⁵ müşîr-i yem-himem⁸⁸⁶ derya kapudânı⁸⁸⁷
Meberrata⁸⁸⁸ dem-a-dem⁸⁸⁹ nailiyyetle⁸⁹⁰ olur mecur⁸⁹¹

Hususa⁸⁹² bu ibadet-geh⁸⁹³ mine'l-bab ile'l-mihrab⁸⁹⁴
Harab olmuş iken tecdide⁸⁹⁵ etti himmet-i mevfur⁸⁹⁶

Menairde⁸⁹⁷ ezan tezin⁸⁹⁸ olundukça hemen Allah
Ede ol camiu'l-hayrı⁸⁹⁹ müebbed hasmını⁹⁰⁰ makhur⁹⁰¹

Şinasi tam tarihin cemaat böyle vird⁹⁰² etsin
Ali Paşa bu rana⁹⁰³ secde-gahı⁹⁰⁴ eyledi mamur⁹⁰⁵
1262

879 bende-gân: kullar, köleler, padişah hizmetinde olanlar

880 ol: o

881 dâver-i dîn-perver: dini koruyan insafılı, doğru hükümdar

882 pey-rev: izinden giden, uyan

883 âsâr-ı ecr-efzâ: sevap arttıran eserler

884 sa'y-i nâ-mahsûr: sınırsız gayret

885 ez-ân-cümle: o cümleden olarak

886 müşîr-i yem-himem: yüksek iradesi denize benzeyen mareçal

887 kapudân: kaptan

888 meberrât: hayır için yapılan işler

889 dem-â-dem: her vakit, sık sık

890 nâiliyyet: murada erme, ele geçirme

891 me'cûr: ecr ve sevabı verilmiş olan

892 husûsâ: başkaca, ayrıca

893 'ibâdet-geh: ibadet yeri

894 mine'l-bâb ile'l-mihrab: (kapıdan mihraba kadar) hepsi, baştan başa, başından sonuna kadar

895 tecdid: yenilenme, tazelenme

896 himmet-i mevfur: çok hizmet

897 menâir: minareler

898 te'zîn: ezan okutma

899 câmi' u'l-hayr: hayırlı camii

900 hasm: düşman

901 makhûr: kahrolmuş, yenilmiş

902 vird: belli zamanlarda okunması âdet olan Kur'an cüzleri, duaları

903 ra'nâ: güzel, latif

904 secde-gâh: secde yeri

905 ma'mûr: bayındır, şenlikli

TAM TARİH

Mukaddema⁹⁰⁶ Pertev Paşa Konağı olup muahharen⁹⁰⁷ Sultan Sarayı ittihâz⁹⁰⁸ olunan binanın tamiriyle havuzunun hitamıçün⁹⁰⁹.

Sarayın ser-be-ser⁹¹⁰ abad⁹¹¹ kıldı Adile Sultan
1262

Harim-i devleti⁹¹² olsun Sürur-abad⁹¹³ ile'l-abad⁹¹⁴

Ubab-ı himmet-i derya-adilin⁹¹⁵ eyleyip icra⁹¹⁶
Bu havz-ı ab-darı⁹¹⁷ etti ber⁹¹⁸ tarz-ı nevin⁹¹⁹ icad

Zihî⁹²⁰ mecrâ-yı dil-cu-ter⁹²¹ ki ab-ı nabın⁹²² İskender
İçeydi bade-mâ⁹²³ mâ-el-hayâtı⁹²⁴ eylemezdi yad

Şinasi meşreb-i nükte-şinasana⁹²⁵ muvafıktır⁹²⁶
Şu dört tarihi kim bir beyt içinde eyledim inşâd⁹²⁷

906 mukaddemâ: önce, eskiden

907 muahharen: sonradan

908 ittihâz: kullanma

909 hitâmıçün (hitamı için): sonu için

910 ser-be-ser: baş başa, baştan başa, büsbütün

911 âbâd: şen, bayındır

912 harîm-i devlet: mutlu harem dairesi

913 Sürûr-âbâd: sevinci bol (metinde sarayın adı)

914 ile'l-âbâd: sonsuza kadar

915 'ubâb-ı himmet-i deryâ-'adîl: denize eş gayretinin taşkın sel suyu

916 icrâ': akıtma, akıtılma

917 havz-ı âb-dâr: parlak havuz

918 ber: üzere

919 tarz-ı nevîn: yepyeni tarz

920 zihî: ne güzel, ne hoş; aferin

921 mecrâ-yı dil-cû-ter: çok gönül çeken su yolu

922 âb-ı nâb: saf su (şarap)

923 bâ'de-mâ: bundan sonra, bundan böyle

924 mâ-el-hayât: hayat suyu

925 meşreb-i nükte-şinâs: nükte bilen mizaç

926 muvafık: uygun, yerinde

927 inşâd: şiir söyleme

Saray-ı dil-pesend ü pertev-efzasın⁹²⁸ edip abad⁹²⁹
1265 1265

Bu havzı⁹³⁰ Adile Sultan mücedded⁹³¹ eyledi bünyad⁹³²
1265 1265

Evvelin aşerat⁹³³ ve ahadı⁹³⁴ ve saninin⁹³⁵ miatı⁹³⁶
Evvelin miatı ve saninin aşerat ve ahadı

TAM TARİH

Zikr⁹³⁷ olunan Sultan Sarayı'nın tamiriçün.

Pađşeh-i adilin⁹³⁸
Haheri⁹³⁹ ismet-gehin⁹⁴⁰

Eyleyip abad⁹⁴¹ ana⁹⁴²
Oldu nezaret-resay⁹⁴³

Etti Şinasi beyan⁹⁴⁴
Mısra-i tarihini⁹⁴⁵

Adile Sultan ile
Buldu şeref nev-saray⁹⁴⁶
1265

928 sarây-ı dil-pesend ü pertev-efzâ: gönle hoş gelen ve ışığı çoğaltan saray

929 âbâd: şen, bayındır

930 havz: havuz

931 mücedded: yenilendirilmiş, yepyeni

932 bünyâd eylemek: inşa etmek, yapmak

933 'aşerât: on sayıları

934 âhâd: birler, birden dokuza kadar olan sayılar

935 sâni: ikinci

936 miât: yüzler [sayı]

937 zikr: anma

938 pâd-şeh-i 'âdil: adaletli padişah

939 hâher: kız kardeş, hemşire

940 'ismet-geh: masumluk, günahsızlık yeri

941 âbâd: şen, bayındır

942 ana: ona

943 nezâret-resây: tazelik, parlaklık yetiştiren

944 beyân: anlatma, bildirme

945 mısra-'ı târih: tarihin mısrası

946 nev-saray: yeni saray

TAM TARİH-İ MÜLEMMA⁹⁴⁷

Trablusgarb'da Menşiyye⁹⁴⁸ nam⁹⁴⁹ mahalde⁹⁵⁰ inşa olunan topçu kışlasıçün⁹⁵¹.

Cünudun⁹⁵² şanını ila⁹⁵³
Eder Abdülmecid han kim⁹⁵⁴

Hüve'l-mansur⁹⁵⁵ fi'd-dünya⁹⁵⁶
Hüvel-gazi⁹⁵⁷ bi-avn'illah⁹⁵⁸

Esir etti bizi amma
Kemal-i lutf u adliyle⁹⁵⁹

Etâ'at seyfehü'l a'dâ
Bi tav'in lâ maa'l-ikrâh

Fürûğ-i tigi⁹⁶⁰ mihr-asa⁹⁶¹
Erişmiş şarktan garba

Lenâ ezkâruhü innâ
Fe innâ zehretü'l-efvâh

947 târih-i mülemma': bir kısmı Türkçe, bir kısmı Arapça veya Farsça söylenmiş olan tarih

948 Menşiyye: bir yer adı

949 nâm: şehret, isim.

950 mahall: yer

951 kışlasıçün: kışlası için

952 cünüd: askerler, ordular

953 i'lâ: yükseltme, yüceltme, şan ve şöhretini arttırma

954 kim: ki

955 hüve'l-mansûr: galip olan o

956 fi'd-dünyâ: dünyada

957 hüve'l-gâzi: gazi olan o

958 bi-'avni'llâh: Allah'ın yardımıyla

959 kemâl-i lutf u adl: doğruluğun ve iyiliğin tamlığı

960 fûrûğ-i tîğ: kılıcın parlaklığı

961 mihr-âsâ: güneş gibi

Bu topçu kışlasın inşa
Eden ol padşehdir⁹⁶² kim⁹⁶³

Berîun bi'l-ata'l-âvfâ
Ani'l-andâd ve'l-aşbâh

Şinasi eyledim inba⁹⁶⁴
Cüyuşa⁹⁶⁵ böyle tarihin

Bana's-Sultan Meştâ
Nefsâ câhadû li'llâh
1271

TAM TARİH

Fenn-i harbe⁹⁶⁶ dair "Müntahabât-ı Harbiyye⁹⁶⁷" unvanında olan yeni bir telif⁹⁶⁸
içün.

Reh-nümadır⁹⁶⁹ bu kitab-ı fenn-i harb⁹⁷⁰ 1271
Tuhfe⁹⁷¹ oldu asker-i şahaneye⁹⁷² 1271

962 pâd-şeh: padişah

963 kim: ki

964 inbâ': haber verme

965 cüyüş: askerler, ordular

966 fenn-i harb: savaş tekniği

967 Müntahabât-ı Harbiyye: harple ilgili seçme eserler

968 te'lif: kitap, eser yazma

969 reh-nümâ: yol gösteren, kılavuz

970 kitâb-ı fenn-i harb: savaş tekniği kitabı

971 tuhfe: hediye

972 'asker-i şâhâne: hükümdarın askeri

VEFAT TARİHLERİ

TAM TARİH

Âlemi kıldı feda
Validem Esmâ Hanım
1269

TAM TARİH

Sadrazam idi fevt⁹⁷³ oldu Reşid Paşa vah
Altıdır almış idi cah-i sadaret⁹⁷⁴ ile şan

Mustafa ismi idi ayn-ı kerem⁹⁷⁵ cismi idi
Ukala⁹⁷⁶ kısmı idi aklına dil-beste⁹⁷⁷ heman⁹⁷⁸

Fevtine⁹⁷⁹ tam bu tarihi Şinasi yazdım
Sadr-i mevada⁹⁸⁰ reşidü'l-vüzerâ⁹⁸¹ buldu mekânı
1274

TAM TARİH

Bir idi Mustafa Reşid Paşa	1274
Adl ü bestatla ⁹⁸² vaktimizde heman ⁹⁸³	1274
Yok olup vay sadr-i efham ⁹⁸⁴ iken	1274
Sadr-i divan-ı huldi ⁹⁸⁵ kıldı mekân	1274

973 fevt: ölüm

974 cah-i sadâret: sadrazamlık makamı

975 'ayn-ı kerem: cömertlik kaynağı

976 'ukâlâ': akıllılar, akıllı olanlar

977 dil-beste: gönül bağlamış

978 hemân: hemen, derhal

979 fevt: ölüm

980 sadr-i me'vâ: makamın göğsü

981 reşidü'l-vüzerâ': vezirlerin akıllısı, ergini

982 'adl ü bestat: adalet ve geniş kavrayış

983 hemân: hemen, derhal

984 sadr-i efham: en ulu sadrazam

985 sadr-i divân-ı huld: sekiz cennetten biri olan Huld'un divanının göğsü

Reşid Paşa mukim⁹⁸⁶ olsun ilahi cah-i mevada⁹⁸⁷
1274

Asaf-ı adil⁹⁸⁸ Reşid Paşa meada⁹⁸⁹ göçtü vay
1274

TAM TARİH

Göçtü Ahmet Fethi Paşa sıhr⁹⁹⁰ iken
1274

Fethi Paşa eylesin adni⁹⁹¹ makam
1274

TAM TARİH

Civar-ı rahmete⁹⁹² Tevfik Paşa eyledi rihlet⁹⁹³
Hakikatte bilirdi neydüğün⁹⁹⁴ feyz-i sefâü'l-hamd⁹⁹⁵

Olurdu fazl-ı hayy-yi la-yemuta⁹⁹⁶ nailiyyetle⁹⁹⁷
Bila-kibr ü riya⁹⁹⁸ guyende-i lil-kibriyâü'l-hamd⁹⁹⁹

Şinasî söyledi mir-livalar¹⁰⁰⁰ tam tarihin
Ola Tevfik Paşa sahib-i sahib-i livâü'l-hamd¹⁰⁰¹
1265

986 mukîm: ikamet eden, oturan

987 câh-i me'vâ: sığınacak yerin makamı

988 âsaf-ı 'âdil: adaletli vezir

989 me'âd: ahiret

990 sıhr: akraba

991 'adn: cennet

992 civâr-ı rahmet: esirgeme yöresi

993 rihlet: göç, göçme, ölme

994 neydüğün: ne olduğunu

995 feyz-i sefâü'l-hamd: şükretme neşesinin bolluğu

996 fazl-ı hayy-yi lâ-yemût: ölmez diri Allah'ın lütfü

997 nâiliyyet: murada erme, ele geçirme

998 bilâ-kibr ü riya: kibirsiz ve riyasız

999 gûyende-i lil-kibriyâü'l-hamd: şükretme ululuğu için söyleyen

1000 mîr-livâ: tuğgeneral

1001 sâhib-i sâhib-i livâü'l-hamd: şükür bayrağının sahibi olanlar

TAM TARİH

Gürledi gitti reis-i meclis-i Tophane¹⁰⁰² ah
Gayri topçu askerinin topu ağlarsa nola

Var idi ol zat-ı Hilmi mahlasın hilmi¹⁰⁰³ ki ceşş¹⁰⁰⁴
Böyle bir dane¹⁰⁰⁵ feriki¹⁰⁰⁶ bade-zin¹⁰⁰⁷ nerde bula

Hasreti kundak bıraktı ehl-i seyfin¹⁰⁰⁸ canına
Nar-ı barut-ı gami¹⁰⁰⁹ oldu müessir¹⁰¹⁰ çok kula

Hak¹⁰¹¹ sualin eyleye asan¹⁰¹² be-hakk-ı Mustafa¹⁰¹³
Hayme-i kabri¹⁰¹⁴ heman¹⁰¹⁵ envâr-ı rahmetle¹⁰¹⁶ dola

Dedi fevtinde¹⁰¹⁷ Şinasi ba-dua¹⁰¹⁸ tarih-i tam¹⁰¹⁹
Mustafa Paşa celis-i meclis-i cennet¹⁰²⁰ ola
1264

1002 reis-i meclis-i Tophâne: Tophane meclisinin başkanı

1003 hilmi: yumuşak huylu, nazik, kibar

1004 ceşş: asker, ordu

1005 dâne: tane, kurşun

1006 ferik: tümgeneral

1007 bade-zîn: bundan sonra

1008 ehl-i seyf: kılıç sahipleri

1009 nâr-ı bârût-ı gam: keder barutunun ateşi

1010 mü'essir: tesir yapan, iz bırakan

1011 Hakk: Allah, tanrı

1012 âsân: kolay

1013 be-hakk-ı Mustafa: (Muhammet) Mustafa'nın hakkı için

1014 hayme-i kabr: mezarının çadırı

1015 hemân: hemen, derhal

1016 envâr-ı rahmet: rahmet ışıkları

1017 fevt: ölüm

1018 bâ-du'â: dua ile

1019 târîh-i tâm: tam tarih

1020 celis-i meclis-i cennet: cennet meclisinde oturan

TAM TARİH

Cümle mevcudat¹⁰²¹ fani hayy ü bakidir¹⁰²² ilah
“Küll-i şeyin halikün”¹⁰²³ nassı ana oldu güvâh¹⁰²⁴

İşte Atıf Bey dahi can ü cihandan¹⁰²⁵ vazgeçip
Kavl-i “İlla Allah”¹⁰²⁶ ile etti meada¹⁰²⁷ rihlet¹⁰²⁸ ah

Böyle bir nev-reste neclin¹⁰²⁹ firka tiyle¹⁰³⁰ daima
Valideyni¹⁰³¹ ta-be-mahşer¹⁰³² eylemez mi ah vah

Rahmeti envarına¹⁰³³ ol na-muradı¹⁰³⁴ gark¹⁰³⁵ edip
Mükrem¹⁰³⁶ etsin “udhulü'l-cennet”¹⁰³⁷ hitabıyla ilah

Hüzn-i bi-hadle¹⁰³⁸ Şinasi söyledi tarihini
Göçtü Atıf Bey bekaya¹⁰³⁹ tıfl¹⁰⁴⁰ iken tabe serah¹⁰⁴¹
1261

1021 mevcûdât: var olan şeyler, mahluklar

1022 hayy ü bâkî: diri ve daimi

1023 küll-i şeyin hâlikün: her şey yok olacaktır

1024 güvâh: şahit

1025 cân ü cihân: can ve dünya

1026 kavl-i illâ Allah: yalnız Allah var sözü

1027 me'âd: ahiret

1028 rihlet: göç, göçme, ölme

1029 nev-reste necl: yeni kurtulmuş evlat

1030 firkat: ayrılış

1031 vâlideyn: ana ile baba

1032 tâ-be-mahşer: mahşere kadar

1033 envâr: ışıklar

1034 nâ-murâd: muradına ermemiş

1035 gark: batma, batırma

1036 mükrem: ikram olunmuş, ağırlanmış

1037 udhulü'l-cennet: cennete gir

1038 hüzn-i bî-hadl: sınırsız hüzn

1039 bekâ: bakilik

1040 tıfl: çocuk

1041 tâbe serâh: “toprağı, kabri iyi ve temiz olsun!” manasına ölen için edilen dua

TAM TARİH

İrcii¹⁰⁴² emri erince Mustafa Aşir Bey ah
Verdi hayy-yi la-yemuta¹⁰⁴³ ruh-i bi-sabr ü sükûn¹⁰⁴⁴

Fevt-i fırsat¹⁰⁴⁵ eylemezdi rahmetullahi aleyh¹⁰⁴⁶
Taaf-i can-aferine¹⁰⁴⁷ her dem¹⁰⁴⁸ eylerdi rükun¹⁰⁴⁹

Kabrini anın¹⁰⁵⁰ ziyaret eyledikçe ruhuna
Sure-i sebal-mesani¹⁰⁵¹ oku ey safi-derun¹⁰⁵²

Fevti¹⁰⁵³ tarihin Şinasi fikr ederken söyledi
Hatif-i kudsi¹⁰⁵⁴ iki mısra-i hayriyyet-nümun¹⁰⁵⁵

Gençliğinde Hakk'a Aşir bey efendi can verip
1261
Etti mevayı¹⁰⁵⁶ makar¹⁰⁵⁷ "İnna ileyhi raciun"¹⁰⁵⁸
1261

1042 irci'i: "bana geri gel"

1043 hayy-yi lâ-yemût: ölmez diri Allah

1044 rûh-i bî-sabr ü sükûn: sabır ve hareketsizliğini kaybeden ruh

1045 fevt-i fırsat: fırsatı kaçırma

1046 rahmetullahi aleyh: Allah'ın rahmeti –onun- üzerine olsun!

1047 tâ'at-i cân-âferîn: yaratıcıya, Allah'a ibadet

1048 dem: an

1049 rükûn: can ve gönülden meyil

1050 anın: onun

1051 seb'a'l-mesânî: tekrarlanan yedi ayet, Fatıha suresi

1052 sâfî-derûn: kalbi temiz

1053 fevt: ölüm

1054 hâtif-i kudsî: kutsal çağırıcı, gaipten haber veren melek

1055 mısra'-i hayriyyet-nümun: iyilik gösteren mısra

1056 me'vâ: makam

1057 makarr: karar edilen, durulan yer

1058 innâ ileyhi râci'ün: biz O'na (Tanrıya) döneceğiz

TAM TARİH

Hem-nam-ı cedd-i hâce-i âlem¹⁰⁵⁹ ki Hak¹⁰⁶⁰ alim¹⁰⁶¹
Olmuştu her uluma¹⁰⁶² kemaliyle¹⁰⁶³ aşınay¹⁰⁶⁴

Bahriyye Mektebi'nde olup ders nazırı¹⁰⁶⁵
Olmuştu fülk-i marifete¹⁰⁶⁶ zatı na-hudây¹⁰⁶⁷

Gars-ı yeminidir¹⁰⁶⁸ nice erbab-ı hendese¹⁰⁶⁹
Bir nahl-bend-i hikmet¹⁰⁷⁰ idi hem-çü¹⁰⁷¹ Bidbay

Perkar-i cismi¹⁰⁷² merkez-i sıhhtatten¹⁰⁷³ ayrılıp
Meyl etti işte daire-i dar-ı adne¹⁰⁷⁴ vay

Rıdvân-ı ravza¹⁰⁷⁵ söyledi tarih-i fevtini¹⁰⁷⁶
Oldu Halil efendiye dârü's-selâm¹⁰⁷⁷ cây¹⁰⁷⁸
1263

1059 hem-nâm-ı cedd-i hâce-i âlem: atasının adaşı (olan ve) dünyaya hocalık eden

1060 Hakk: Allah

1061 'alîm: çok bilen (Allah'ın sıfatlarından.)

1062 'ulûm: ilimler, bilgiler

1063 kemâl: yetkinlik, tamlık

1064 âşinây: bildik, tanıdık

1065 nâzır: nezaret eden, bakan, gözeten

1066 fülk-i ma'rîfet: hüner gemisi

1067 nâ-hudây: gemi kaptanı

1068 gars-ı yemîn: sağ el ile dikilen fidan, birinin yanından fidanı gibi ayrılmaz kimse

1069 erbâb-ı hendese: geometri malikleri

1070 nahl-bend-i hikmet: hikmet sahibi ağaç budayıp tanzim eden kimse

1071 hem-çü: onun gibi

1072 perkâr-ı cism: gövdenin pergeli

1073 merkez-i sıhhat: sağlık merkezi

1074 dâire-i dâr-ı 'adn: cennet yerinin dairesi

1075 Rıdvân-ı ravz: cennetin kapıcısı olan büyük melek

1076 târîh-i fevt: ölüm tarihi

1077 dârü's-selâm: cennet

1078 cây: yer

TAM TARİH

Sütude-menkabe¹⁰⁷⁹ Rami efendinin pederi
Vefat edince hazin oldu cümleten ahdan¹⁰⁸⁰

Kemal ü ilm¹⁰⁸¹ ile malum-i alem¹⁰⁸² olmuş idi
Olur menakıbi¹⁰⁸³ zib-i zeban-ı ehl-i beyan¹⁰⁸⁴

Edib ü sahib-i infak u hayr¹⁰⁸⁵ idi ki yeter
Salah-i hâline¹⁰⁸⁶ hâlâ measiri¹⁰⁸⁷ bürhan¹⁰⁸⁸

Edip şefaate¹⁰⁸⁹ mazhar¹⁰⁹⁰ anı¹⁰⁹¹ Resul-i Emin¹⁰⁹²
Azab-ı nar-ı sakardan¹⁰⁹³ emin ede Rahman¹⁰⁹⁴

Şinasi söyledi tarihini dua ederek
Emin efendi ilahi kıla bihişti¹⁰⁹⁵ mekân
1265

1079 sûtüde-menkabe: övülerek anılan

1080 ahdân: dostlar

1081 kemâl ü 'ilm: olgunluk ve bilgi

1082 ma'lûm-i 'âlem: dünyanın bildiği

1083 menâkıb: övünülecek vasıflar

1084 zib-i zebân-ı ehl-i beyân: belagat ehlinin dilinin süsü

1085 edib ü sâhib-i infâk u hayr: terbiyeli, besleyen ve hayır sahibi

1086 salâh-i hâl: hâlinin iyiliği

1087 me'âsir: güzel eserler

1088 bürhân: delil, ispat

1089 şefâ'at: birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için edilen aracılık

1090 mazhar: bir şeyin görüldüğü, çıktığı yer; nail olma, şereflenme

1091 anı: onu

1092 Resûl-i Emin: peygamber Hz. Muhammed

1093 'azâb-ı nar-ı sakar: cehennem ateşinin azabı

1094 Rahmân: dünyada her canlıya, mümin, kâfir ayırt etmeksizin herkese merhamet eden Allah

1095 bihişt: cennet

TAM TARİH

Semiyi-yi Fatih-i Beytü'l-Haram¹⁰⁹⁶ Hacı Emin
Mutaf-ı cennete¹⁰⁹⁷ can attı Hay¹⁰⁹⁸ deyip na-gah¹⁰⁹⁹

Ölürdü etmese ihya-yı kalb-i na-mamur¹¹⁰⁰
Güruh-i mürde-dilandan¹¹⁰¹ değildi tabe serah¹¹⁰²

Günahı varsa nebi-i emin¹¹⁰³ hürmetine
Karin-i mağfiret¹¹⁰⁴ etsin gafur-ı bi-çşbah¹¹⁰⁵

Şu beyt-i tam¹¹⁰⁶ ile tarih-i fevtini¹¹⁰⁷ dediler
Şinasi eyleyerek asdikası¹¹⁰⁸ vaveylah¹¹⁰⁹

Meada¹¹¹⁰ eyledi el-hac¹¹¹¹ Emin efendi udul¹¹¹²
Be-nutk-ı eşhedü en lâ ilâhe ill Allah¹¹¹³

1261

1096 semiyi-yi Fatih-i Beytü'l-Harâm: Kâbe fatihinin adaşı

1097 mutâf-ı cennet: cennetin tavafı

1098 Hayy: Allah

1099 nâ-gâh: ansızın, birdenbire

1100 ihyâ-yı kalb-i nâ-ma'mûr: kırık kalbin yeniden canlanması

1101 gürûh-i mürde-dilân: katı yürekliler topluluğu

1102 tâbe serâh: "toprağı, kabri iyi ve temiz olsun!" manasına ölen için edilen dua

1103 nebî-i emîn: emin olan peygamber

1104 karîn-i mağfiret: bağışlanma sahibi

1105 gafûr-ı bi-çşbâh: benzersiz merhamet eden (Allah)

1106 beyt-i tâm: tam beyit

1107 târîh-i fevt: ölüm tarihi

1108 asdikâ: samimi dostlar

1109 vâveylâh: çığılık, yaygara, feryat

1110 me'âd: ahiret

1111 el-hâc: hacı

1112 'udûl: geri dönme

1113 be-nutk-ı eşhedü en lâ ilâhe ill Allah: "Tanrıdan başka Tanrı olmadığına tanıklık ederim" sözüyle

MÜCEVHER¹¹¹⁴ TARİH

Dirig ü vah¹¹¹⁵ ki Musa Hulusi Paşa'nın
Eb-i şefiki¹¹¹⁶ fenadan¹¹¹⁷ bekaya¹¹¹⁸ gitti bu sal¹¹¹⁹

Kemal-i hayr¹¹²⁰ ile maruf-ı âlem¹¹²¹ olmuş idi
Salah-i hâline¹¹²² hâlâ olur measiri¹¹²³ dal¹¹²⁴

O hak-perestten¹¹²⁵ el-hak¹¹²⁶ sudur¹¹²⁷ ederdi heman¹¹²⁸
Ehasin-i hasenat ü eali-i amal¹¹²⁹

Edip şefaât¹¹³⁰ ana¹¹³¹ Hazret-i Habibullah¹¹³²
Dahi müyesser¹¹³³ ola rüyet-i cemal ü celal¹¹³⁴

Dedim Şinasi dua-güne¹¹³⁵ cevherin¹¹³⁶ tarih
Cinana¹¹³⁷ Hak¹¹³⁸ Ali ağayı eyleye isal¹¹³⁹
1263

1114 mücevher: yalnız noktalı olan harfleri "ebced" hesabına göre sayıldığı zaman tarih
çıkan beyit veya mısra

1115 dirig ü vâh: ah ve vah

1116 eb-i şefik; şefkatli baba

1117 fenâ: yok olma, yokluk

1118 bekâ: devam, bakılık

1119 sâl: yıl

1120 kemâl-i hayr: hayırla

1121 ma'rûf-ı âlem: âlemin ünlüsü

1122 salâh-i hâl: hâlinin iyiliği

1123 me'âsir: güzel eserler

1124 dâll: delalet eden, gösteren

1125 hakk-perest: hakka tapınan, doğruluktan ayrılmayan

1126 el-hakk: hakikaten, doğrusu

1127 sudûr: meydana çıkma, olma

1128 hemân: hemen, derhal

1129 ehâsin-i hasenât ü e'âlî-i a'mâl: iyiliklerin en güzelleri ve işlerin en değerlileri

1130 şefaât: birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için edilen aracılık

1131 ana: ona

1132 Hazret-i Habîbullâh: (Allah'ın sevgilisi) Hz. Muhammet

1133 müyesser: kolay gelen, kolaylıkla olan

1134 rü'yet-i cemâl ü celâl: yüz güzelliğini ve ululuğunu görme

1135 du'â-gû: dua eden, duacı

1136 cevherin: mücevherden, cevherden

1137 cinân: cennetler

1138 Hakk: Allah

1139 îsâl: vardırma, ulaştırma

TAM TARİH

Hacegandan¹¹⁴⁰ bir efendi gam-güsarımdır¹¹⁴¹ benim
Kim anın¹¹⁴² namı Ali'dir mahlası olmuş Rıza

Haşre¹¹⁴³ dek kan ağlamaz mı sevgili kardaşı ah
On dokuz yaşında oldu azim-i dar-ı beka¹¹⁴⁴

Avrupa mülkünde rahmetli çekip gurbet gamın
Şevk ile eylerdi fenn-i askeriye¹¹⁴⁵ itina

İllet-i sadr¹¹⁴⁶ ahdan gayri nefes aldirtmadı
Derde bak kim¹¹⁴⁷ derdine etmezdi ümmid-i şifa¹¹⁴⁸

Kendini hem valideynin¹¹⁴⁹ âlem-i ervahda¹¹⁵⁰
Eyleye müstağrak-ı rahmet¹¹⁵¹ Cenab-ı Kibriya¹¹⁵²

Acıyıp yazdım Şinasi fevtinin¹¹⁵³ tarihini
Mustafa Rasim efendi etti dünyayı feda
1270

Mustafa Rasim efendi ede cennatı¹¹⁵⁴ mekân
1270

Mustafa Rasim cihandan azim¹¹⁵⁵ oldu cennete
1270

1140 hâcegân: hocalar

1141 gam-güsâr: gam ve kederi defeden, teselli veren, dert ortağı

1142 anın: onun

1143 haşr: kıyamet

1144 'âzim-i dâr-ı beka: sonsuzluk yurdunun niyetlisi

1145 fenn-i 'askeriyye: askeriye ilmi

1146 'illet-i sadr: göğüs illeti

1147 kim: ki

1148 ümmid-i şifa: şifa ümidi

1149 vâlideyn: ana ile baba

1150 âlem-i ervâh: ruhlar âlemi

1151 müstağrak-ı rahmet: rahmete batmak

1152 Cenâb-ı Kibriyâ: ulu Allah

1153 fevt: ölüm

1154 cennât: cennetler

1155 'âzim: niyetli

TAM TARİH

Etti bir masum-i nev-sale¹¹⁵⁶ vefat

Ömr¹¹⁵⁷ Allahu teala valideye

İrtihalinde¹¹⁵⁸ dedim tarihini

Göçtü Salih rahmetü'r-Rahman¹¹⁵⁹ aleyh¹¹⁶⁰

1263

TAM TARİH

Bu hacle-gah-ı fena¹¹⁶¹ içre¹¹⁶² etmeyip aram¹¹⁶³

Arus-i nev¹¹⁶⁴ idi gitti Aliyye Hanım vay

Civanlığında duçar¹¹⁶⁵ oldu da-i mühlikeye¹¹⁶⁶

İlaç bulmadı bunca tabib-i Lokman-ray¹¹⁶⁷

Aceb¹¹⁶⁸ mi etse dil-i valideynine¹¹⁶⁹ tesir

Gumum-i bes-i firakı¹¹⁷⁰ azab-ı kabr-asay¹¹⁷¹

Bihışt¹¹⁷² içinde ola hulle-puş¹¹⁷³ o merhume

Cemi-i hura¹¹⁷⁴ da olsun ilahi hem hem-pay¹¹⁷⁵

1156 ma'sûm-ı nev-sâle: yeni senelik masum (bir yaşını doldurmamış masum)

1157 ömr: ömür

1158 irtihâl: göçme, ölme

1159 rahmetü'r-Rahman: Allah'ın acıması, esirgemesi, koruması

1160 'aleyh: karşı

1161 hacle-gâh-ı fenâ: yokluğun gelin odası

1162 içre: içinde

1163 ârâm: yerleşme, karar kılma

1164 'arûs-i nev: yeni gelin

1165 dûçar: tutulmuş, uğramış

1166 dâ'-i mühlike: öldürücü hastalık

1167 tabîb-i Lokman-rây: Lokman gibi tabip, Lokman zekalı tabip

1168 'aceb: şaşılacak şey

1169 dil-i vâlideyn: ana ve babasının gönlü

1170 gumûm-ı be's-i firâk: ayrılık azabının verdiği kederler

1171 'azâb-ı kabr-âsây: kabir azabı gibi

1172 bihişt: cennet

1173 hulle-pûş: cennet elbisesi, cennet örtüsü

1174 cemi'-i hûr: ahu gözlülerin, hurilerin hepsi

1175 hem-pây: arkadaş

Dedi ferîşte-i kudsi¹¹⁷⁶ vefatına tarih
Aliyye cennet-i âlâ¹¹⁷⁷ etti menzil ü cay¹¹⁷⁸
1262

TAM TARİH

Ağlayıp yansın Emin bey kim şehide zevcesi
Marifetle mefhar-ı nisvan¹¹⁷⁹ idi dersem n'ola

Vaz¹¹⁸⁰ ederken hamlini¹¹⁸¹ fevt oldu ¹¹⁸² ol merhume ah
Genç idi amma hayatında giderdi Hak yola

Rahm¹¹⁸³ edip yazdı Şinasi ba-dua¹¹⁸⁴ tarih-i tam¹¹⁸⁵
Samidil Hanım ilahi hur¹¹⁸⁶ ile hem-dem¹¹⁸⁷ ola
1273

TAM TARİH

Dar-ı beka-zadını¹¹⁸⁸
Eyle tedarik heman¹¹⁸⁹

“Mezraatü'l-ahire”¹¹⁹⁰
Oldu bu bağ-ı cihan¹¹⁹¹

Zinde olan dünyada
Ölmeden evvel ölüp

-
- 1176 ferîşte-i kudsi: kutsal melek
1177 cennet-i âlâ: yüksek cennet
1178 menzil ü cay: konak ve yer
1179 mefhar-ı nisvân: kadınların övündüğü
1180 vaz': meydana getirme
1181 hamli: ana karnındaki çocuk, gebe olma
1182 fevt olmak: ölmek
1183 rahm: acıma, esirgeme, koruma
1184 ba-dua: dua ile
1185 târîh-i tâm: tam tarih
1186 hûr: ahu gözlüler, huriler
1187 hem-dem: sıkı fıkı, canciğer arkadaşı
1188 dâr-ı bekâ-zâd: bakililik yurdunda doğmuş
1189 hemân: hemen, derhal
1190 mezra'atü'l-âhire: ahiret için ekilecek yer
1191 bâğ-ı cihân: dünya bahçesi

Ez-dil ü can¹¹⁹² say eder ¹¹⁹³

Taat-i Hakk'a¹¹⁹⁴ her an

Kimseye baki¹¹⁹⁵ değil

Hasılı¹¹⁹⁶ dünya-yı dün¹¹⁹⁷

Bir dem olur eyleriz

Halik'e¹¹⁹⁸ teslim-i can¹¹⁹⁹

İşte Azime dahi

Azm-i mead¹²⁰⁰ eyledi

Şafii¹²⁰¹ olsun anın¹²⁰²

Şari-i ahir-zaman¹²⁰³

Hatîf-i gaybi¹²⁰⁴ dedi

Fevtine¹²⁰⁵ tarih-i tam¹²⁰⁶

Kadri Bey'in maderi¹²⁰⁷

Etti cinanı¹²⁰⁸ mekân

1261

1192 ez-dil ü cân: can ve gönülden

1193 sa'y etmek: çabalama, gayret etmek

1194 tâat-i Hakk: Allah'ın emirlerini yerine getirme

1195 bâkî: ebedi

1196 hâsılı (hâsıl-ı kelâm): sözün kısası, kısacası

1197 dünyâ-yı dün: aşıklık dünya

1198 Hâlik: yaratan, yoktan var eden Allah

1199 teslim-i cân: canını teslim

1200 'azm-i meâd: ahiret niyeti

1201 şâfi': şefaath eden

1202 anın: onun

1203 şâri'-i âhir-zaman: son zamanın peygamberi Hz. Muhammed

1204 hâtîf-i gayb: görünmeyen çağırıcı, seslenici

1205 fevt: ölüm

1206 târîh-i tâm: tam tarih

1207 mâder: anne

1208 cinân: cennetler

TAM TARİH

Meal-i “Külli şey’in halikün illa”dan¹²⁰⁹ agah¹²¹⁰ ol
Eder azm-i adem¹²¹¹ ahir¹²¹² bulanlar suret-i tekvin¹²¹³

Dahi kayın anası hâce İsmail efendinin
Bekaya¹²¹⁴ rihlet¹²¹⁵ etti rahmet olsun canına amin

Vefatında dua-gune¹²¹⁶ Şinasi yazdı tarihin
Hatice kadının cay ü mekânı¹²¹⁷ olsun illiyyin¹²¹⁸
1271

TAM TARİH

Fatma Zehra namında bir kadının vefatıçün.

Nisa-yı kasiretü’t-tarftan¹²¹⁹ bir zat-ı zatü’l-hüsni¹²²⁰
Harim-i dar-i dünyadan¹²²¹ meada¹²²² etti rihlet¹²²³ vay

Şinasi hâl-i mevtinde¹²²⁴ dua birle¹²²⁵ dedim tarih
İlahi Fatıma Zehra’ya olsun huldde¹²²⁶ hem-pay¹²²⁷
1274

1209 me’âl-i “Külli şey’in halikün illa”: “Ondan (Tanrı’dan) başka her şey yok olacaktır”
ayetinin manası

1210 âgâh: bilgili, haberli

1211 ‘azm-i ‘adem: yokluğun kararı

1212 âhir: en son

1213 sûret-i tekvin: var etmenin, yaratmanın biçimi

1214 bekâ: sonsuzluk

1215 rihlet: göç, göçme, ölme

1216 du’â-gû: dua eden, duacı

1217 cây ü mekân: yer ve mekân

1218 illiyyîn: cennetin ve gökyüzünün en kutsal, en yüksek tabakası

1219 nisâ-yı kasiretü’t-tarf: kocasından başkasına bakmayan, iffetli kadın

1220 zât-ı zâtü’l-hüsni: güzellik sahibi bir kişi

1221 harîm-i dâr-ı dünya: dünyanın harem dairesi

1222 me’âd: ahiret

1223 rihlet: göç, göçme, ölme

1224 hâl-i mevt: ölüm hâli

1225 birle: ile

1226 huld: sekiz cennetten biri

1227 hem-pây: arkadaş

TAM TARİH

Etmez karar kimse bu dünya-yı dunda¹²²⁸
Encam-ı kar¹²²⁹ semt-i bekaya¹²³⁰ olur revan¹²³¹

Göçtü bu dem¹²³² kerime-i Sadık¹²³³ ağa dahi
Allah dar-ı adni¹²³⁴ ana eylesin mekân

Kilkim¹²³⁵ nüvişte eyledi¹²³⁶ tarih-i fevtini¹²³⁷
Hayy-ı Kadim'e¹²³⁸ verdi Şerife Nefise can
1261

MÜCEVHER¹²³⁹ TARİH

Azatlı bir zenciyyenin¹²⁴⁰ vefatiçün¹²⁴¹.

Came-i sıhhati¹²⁴² fersudelenip¹²⁴³ tensuhun¹²⁴⁴
Veseh-i derd¹²⁴⁵ ile olmuştu cihanda mevsuh¹²⁴⁶

1228 dünyâ-yı dîn: aşıklık dünya

1229 encâm-ı kâr: işin sonu

1230 semt-i beka: sonsuzluk semti (ahiret âlemi)

1231 revân: yürüyen, giden, akan

1232 dem: an

1233 kerîme-i Sâdık: Sadık'ın kızı

1234 dâr-ı 'adn: cennet yeri

1235 kilk: kâmiş kalem

1236 nüvişte eylemek: yazmak

1237 tarih-i fevt: ölüm tarihi

1238 Hayy-ı Kadim: öncesiz Allah

1239 mücevher: yalnız noktalı olan harfleri "ebced" hesabına göre sayıldığı zaman tarih çıkan beyit veya mısra

1240 zenciyye: Afrikalı, kara ırktan olan, kara kadın

1241 vefatiçün: vefatı için

1242 câme-i sıhhat: sağlık elbisesi

1243 fersûde: yıpranmış, eskimiş

1244 ten-sûh: pek az bulunan güzel şey

1245 veseh-i derd: derdin kiri

1246 mevsûh: kirlenmiş, kirli

Oldu kayd-ı elem-i dar-ı fenadan¹²⁴⁷ azad
Ecel ettikte ıtık-name-i ömrün¹²⁴⁸ mensuh¹²⁴⁹

Fevtine¹²⁵⁰ dedi Araplar güher-asa¹²⁵¹ tarih
Ola ukbada¹²⁵² sefid¹²⁵³ ru-yi siyah-ı tensuh¹²⁵⁴
1262

Ru-yi tensuh¹²⁵⁵ ak ola ukbada
1262

HİKAYAT¹²⁵⁶

TENASÜH¹²⁵⁷ HİKÂYESİ

Yapma bir feylesof-i na-meşhur¹²⁵⁸
Kendini zu'm¹²⁵⁹ ederdi Fisagur¹²⁶⁰

İtikadı¹²⁶¹ tenasüh-i ervah¹²⁶²
İtimadı¹²⁶³ tefessüh-i eşbah¹²⁶⁴

1247 kayd-ı elem-i dâr-ı fenâ: dünyanın (dâr-ı fenâ) keder zinciri

1248 ıtık-nâme-i ömr: ömrün azat belgesi

1249 mensûh: hükmü kaldırılmış

1250 fevt: ölüm

1251 güher-âsâ: cevher gibi

1252 'ukbâ: ahiret

1253 sefid: ak

1254 rû-yi siyah-ı ten-sûh: pek az bulunan güzel siyah yüz

1255 rû-yi ten-sûh: pek az bulunan güzel yüz

1256 hikâyât: hikâyeler

1257 tenâsüh: ruh göçümü

1258 feylesof-i nâ-meşhûr: ünlü olmayan filozof

1259 zu'm: boş inanç, batıl sanı, şüphe

1260 Fisâgûr: Pisagor

1261 i'tikâd: inanma

1262 tenâsüh-i ervâh: ruhların göçü

1263 i'timâd: dayanma, güvenme

1264 tefessüh-i eşbâh: cisimlerin genişlemesi

Dedi kim kuyruğu diken hayvan
Bulur elbette suret-i insan¹²⁶⁵

Dinleyip bir sühan-ver¹²⁶⁶ ol¹²⁶⁷ öküzü
Ağzına tıktı ot gibi bu sözü

Nasıl etmem bu mezhebe iman
Sen olurken nümune vü bürhan¹²⁶⁸

EŞEK İLE TİLKİ HİKÂYESİ

Çıktı bir bağın içinden yola bir yaşlı himar¹²⁶⁹
Nakl için beldeye yüklenmiş idi ru-yi nigar¹²⁷⁰

Derken aç karnına bir tilki görünce geldi
Böyle bir taze üzüm hasreti bağrın deldi

Öteki çiftmeyi attı bu yanaştıkça biraz
Sonra lâkin aradan kalktı bütün naz ü niyaz¹²⁷¹

TİLKİ

“Gelsem olmaz mı huzura a benim arslanım”
“Ta yakından bakayım hüsnünüze¹²⁷² hayranım”

“Daim olsun beyimin saye-i lutf u keremi¹²⁷³”
“Gül biter bastığı yerlerde mübarek kademi¹²⁷⁴”

1265 sûret-i insân: insan biçimi

1266 sühan-ver: düzgün konuşan

1267 ol: o

1268 nümune vü bürhân: örnek ve delil

1269 himâr: erkek eşek

1270 rû-yi nigar: pembe taneli bir cins üzüm

1271 nâz ü niyâz: istemeyerek

1272 hüsn: güzellik

1273 sâye-i lutf u kerem: güzellik ve cömertliğin gölgesi

1274 kadem: ayak, adım

“Benzer ol hoş kokulu kuyruğu âlâ miske”
“Koklarım burnuma vurmazsa efendim fiske”

“Eyler irfanını¹²⁷⁵ ima o sühan-gu¹²⁷⁶ gözler”
“Yakışır ağzına mevzun ü mukaffa¹²⁷⁷ sözler”

Eşek ifrat-ı neşatından¹²⁷⁸ anırdı der iken
Sanki karpuz kabuğu gördü yahut taze diken

TILKI

“Canıma işledi gitti bu ferah-nak¹²⁷⁹ hava”
“Siz sükut¹²⁸⁰ etseniz amma yine var başka safâ¹²⁸¹”

“Çünkü bülbül işitip nağmenizi sirkat¹²⁸² eder”
“Çağırır belki gelir dinleyene hüzn ü keder¹²⁸³”

Tilki böyle nice diller dökerek zevk etti
Eşeği bir kuyunun başına dek sevk etti

TILKI

“Burada bir güzel ahur¹²⁸⁴ ile yemlik vardır”
“Neyleyim yükle girilmez kapısı pek dardır”

“Uyuyup yatma gibi zevk u safâ¹²⁸⁵ çok anda¹²⁸⁶”
“Su içip yem yemeden gayri cefa yok anda”

1275 ‘irfân: bilme, anlama

1276 sühan-gû: söz söyleyen

1277 mevzûn ü mukaffâ: vezinli ve kafiyeli

1278 ifrât-ı neşât: sevinç coşkunuğu

1279 ferah-nâk: sevinçli

1280 sükût: susma

1281 safâ: neşe

1282 sirkat: hırsızlık, çalma

1283 hüzn ü keder: hüzn ve keder

1284 âhûr: ahır, dam

1285 zevk u safâ: eğlenme, eğlence

1286 anda: onda

“Anda¹²⁸⁷ sakın dişilerde o letafet başka”
“Hele bir kerre bakın düşmeyin amma aşka”

Yaklaşınca eşek ayine-i aba¹²⁸⁸ baktı
Yüzü aksin¹²⁸⁹ sezerek ağzı suyu pek aktı

EŞEK

“Vakıa¹²⁹⁰ görmedeyim dilber ü nazik¹²⁹¹ bir baş”

TİLKİ

“Çağırın tiz anı¹²⁹² gelsin size olsun oynaş”

“Buraya gel” diye feryat ederek taşıtı himar¹²⁹³
Kuyudan aks-i sadasın¹²⁹⁴ işitip şaştı himar

TİLKİ

“Gördünüz mü sizi şimdi ediyorlar davet”
“Bu ziyafette acep yok mu bana bir hizmet”

“Bunda kalsın yükünüz tek ininiz siz aşağı”
“Arkanızdan gelirim olmaya tavla uşağı”

Eşek attı yükünü yerlere kendin kuyuya
Tilki miras yedi ta¹²⁹⁵ ana rahmet okuya

1287 anda: orada

1288 âyîne-i âb: suyun aynası

1289 yüzü aksin: yüzünün yansımaları

1290 vâkı'â: vuku bulmuş, olmuş bir iş, gerçek

1291 dil-ber ü nâzik: gönlü alıp götürülen ve nazik

1292 anı: onu

1293 himâr: erkek eşek

1294 'aks-i sadâ: yankı

1295 tâ: -den dolayı, için, böylelikle

KARA KUŞ YAVRUSU İLE KARGA HİKÂYESİ

Bililtizam¹²⁹⁶ lisan-ı avam¹²⁹⁷ üzere kaleme alınmıştır.

Aç idi bir kara kuş yavrusu bir gün yuvada
Anası yoksul anınçün¹²⁹⁸ yem arardı ovada

Bir bora çıktı yuva derken ağaçtan düştü
Başına yavrucağın köylü çocuklar üstü¹²⁹⁹

Tutulup oldu oyuncak bir ikinci piçine
Bir kafesle kodular bağda dikenlik içine

Kondu bir karga gelip vişne fidanı üzere
Gaga çaldı yemişe âdet ü şanı¹³⁰⁰ üzere

Dedi ol¹³⁰¹ yavru : “Safa geldin aman Bülbül Ağa”
“Canım ister yediğinden sadaka eyle bana”

KARGA

“Var oruç tut aç iken kendimi alçak tutamam”
Çık fidan üzere çekirdek vereyim kim yutamam”

KARA KUŞ YAVRUSU

“Bari sor akbabadan bir öğüt al kim buradan”
“Kurtulursam alayım dadımı¹³⁰² zalim boradan”

Karga uslu söz alıp geldi dedi “Güçlüğü gör”
“Kuludur fırtına bir padişehin kim gözü kör”

“Öyle şehtir kim ana can taşıyanlar muhtaç”
“Kimini pür-niam¹³⁰³ eyler kimini öldürür aç”

1296 bi-l-iltizâm: bile bile

1297 lisân-ı ‘avâm: halk dili

1298 anınçün: onun için

1299 üşmek: üşüşmek

1300 ‘âdet ü şân: âdet ve huy

1301 ol: o

1302 dâd: ihsan, vergi

1303 pür-ni’am: nimetlerle dolu

KARA KUŞ YAVRUSU

“Çünkü öğrenmişin artık adı neymiş söyle”
“Ahımı almaz isem neyleyeyim ben böyle?”

KARGA

“Ana¹³⁰⁴ talih denilir herkese olmaz hayrı”
“Andan¹³⁰⁵ oç almaya yok çare rızadan gayrı”

ARI İLE SİVRİSİNEK HİKÂYESİ

Gördü bir bal arısın sivrisinek
Dedi böyle ana fahr¹³⁰⁶ eyleyerek

Var mı bir bencileyin nefis-i nefis¹³⁰⁷
K’ola azade vü bi-havf-i reis¹³⁰⁸

Nice bir kasr ü saraya¹³⁰⁹ girerim
Ruh-i dilberleri¹³¹⁰ takbil¹³¹¹ ederim

Olurum mest-i dem-i hurd ü kelan¹³¹²
Gah raksan ü gehi nağme-künan¹³¹³

Ne bela kim çalırsın her dem
Nefini¹³¹⁴ görmede ancak âdem

Nahl¹³¹⁵ verdi ana bir şöyle cevap
K’ey¹³¹⁶ eden kâr-i bedi¹³¹⁷ fazl-ı hesap¹³¹⁸

1304 ana: ona

1305 andan: ondan

1306 fahr: böbürlenme

1307 nefis-i nefis: pek hoş can

1308 âzâde vü bi-havf-i re’is: hür ve korkusuz baş

1309 kasr ü saray: köşk ve saray

1310 ruh-i dil-ber: gönlü alıp götüren güzelin yanağı

1311 takbil: öpme

1312 mest-i dem-i hurd ü kelân: küçük ve büyüğün kanından mest olmak

1313 gâh raksân ü gehi nağme-künân: ara sıra dans ederek ve ara sıra şarkı söyleyerek

1314 nef’: fayda, kâr, menfaat

1315 nahl: arı

1316 k’ey: ki ey!

1317 kâr-i bed: kötü iş

1318 fazl-ı hesâb: iyilik, fazilet, erdem sayma

Vakıa¹³¹⁹ cinsine yoktur başbuğ¹³²⁰
Geçinir her biriniz sahib-i tuğ¹³²¹

Lik¹³²² kaşane vü darata¹³²³ bedel
Gübreliktir sana gahice¹³²⁴ mahal¹³²⁵

Hem bulunmazsa güzeller yanağı
Bus¹³²⁶ edersin nice murdar¹³²⁷ ayağı

Bir gün ol raks ü taninin¹³²⁸ eseri
Cümleye bais¹³²⁹ olur derd-i seri¹³³⁰

La-cerem¹³³¹ bir de biri hiddet eder
Emdiğin kana seni diyet¹³³² eder

Biz ki ya'sube¹³³³ olup ferman-ber¹³³⁴
Fırkamız yek-dil¹³³⁵ olur ser-ta-ser¹³³⁶

Nur ü ezhar¹³³⁷ üzerin cay¹³³⁸ ederiz
Vusumuz¹³³⁹ mertebe işler gideriz

-
- 1319 vâkı'â: vuku bulmuş, olmuş bir iş, gerçek
1320 başbûğ: Türklerde başkomutan, başkan, önder
1321 sâhib-i tûğ: tuğ sahibi
1322 lîk: lakin, fakat
1323 kâşâne vü dârât: köşk ve şan
1324 gâhî: bazen, ara sıra
1325 mahall: yer
1326 bûs: öpme
1327 murdâr: kirli, pis
1328 raks ü tanîn: dans ve vızıltı
1329 bâ'is: sebep olan
1330 derd-i ser: baş ağrısı
1331 lâ-cerem: şüphesiz, elbette
1332 diyet: kan bahası
1333 ya'sûb: arıbeyi, baş, reis
1334 fermân-ber: aldığı emri yerine getiren
1335 yek-dil: gönüllü
1336 ser-tâ-ser: baştan başa, hep
1337 nûr ü ezhâr: aydınlık ve çiçekler
1338 cây: yer
1339 vus': bir işi yapabilme gücü

Bir kovanda yaparız şem ü asel¹³⁴⁰
Zevkimizdir bu iki hüsn-i amel¹³⁴¹

Mumumuz halka bütün şevk verir
Balımız zaikaya¹³⁴² zevk verir

HEZLİYYAT¹³⁴³ ve HİCVİYYÂT¹³⁴⁴

LEYLEĞİN AVAZESİNİ¹³⁴⁵ TAKLİT VE HİKÂYE

Verir insana sıklet¹³⁴⁶ sohbetiyle merdüm-i ahmak¹³⁴⁷
K'eder¹³⁴⁸ esmâ¹³⁴⁹ şak bak lakkala¹³⁵⁰ ile lakkak-ı lakkak¹³⁵¹

HEZEL

Efendi köhne Yahudi akaidin¹³⁵² satma
Nasıl bu taze maarifle¹³⁵³ "Eskiler alayım"

HEZEL

Kaf-ı Fârisî'yi¹³⁵⁴ cim-i Arabî¹³⁵⁵ gibi telaffuz etmeye alışmış olan bir zata okut-
turulmak için mahsusen¹³⁵⁶ nazm olunmuştur.

Güç gelir göz göre cevri¹³⁵⁷ çekegörmek dil ü can¹³⁵⁸
Gece gündüz geçiyor gölge gibi çünkü cihan

-
- 1340 şem' ü 'asel: mum ve bal
1341 hüsn-i 'amel: işin güzelliği
1342 zâika: tatma, tat duyurucu kuvvet
1343 hezliyyât: şaka ve mizahla ilgili şiir veya sözler
1344 hicviyyât: hicivle ilgili şiir ve manzumeler
1345 âvâze: yüksek ses
1346 sıklet: ağırlık, yük
1347 merdüm-i ahmak: ahmak insan
1348 k'eder: ki eder
1349 esmâ': kulaklar, kulak işitmeleri
1350 lakkala: boş, manasız lakırdı
1351 lakkak-ı lakkak: leyleğin çıkardığı ses
1352 'akâid: inanılan şeyler
1353 ma'ârif: bilimler, bilgi, kültür
1354 kâf-ı Fârisî: Farsça "kaf" harfi (k sesini verir)
1355 cîm-i Arabî: Arapça "cim" harfi (c sesini verir)
1356 mahsusen: ayrıca, bile bile
1357 cevri: haksızlık, cefa, eziyet
1358 dil ü cân: gönül ve can

HİCİV

Gelmedi âleme zatın gibi ehl-i telbis¹³⁵⁹
Kibriya'ya¹³⁶⁰ sığınır melanetinden¹³⁶¹ İblis

Âdeme etmez isen vaz-ı fesad-ı suveri¹³⁶²
Cinlere fitne-i gaybiyye¹³⁶³ edersin tedris¹³⁶⁴

HİCİV

Elindeki kaleminden demem ki kan damlar
O bir nümâyiş¹³⁶⁵ içindir misal-i seyf-i hatib¹³⁶⁶

Felek getirmedi afaka¹³⁶⁷ senden önce beni
Ki subh-i sadık¹³⁶⁸ eder subh-i kâzibi¹³⁶⁹ takip

Padişahanın¹³⁷⁰ odur padişeh-i lem-yezeli¹³⁷¹
Saltanat sürmededir kendiliğinden ezeli

Devlet-i hassı¹³⁷² beka üzre olunmuş bünyad¹³⁷³
Öyle devlet ki anın¹³⁷⁴ hükmüne olmuş münkad¹³⁷⁵

1359 ehl-i telbis: hile ehli, hile sahibi

1360 Kibriyâ: büyük, ulu Tanrı

1361 mel'ânet: melunluk, lanete sebep olan

1362 va'z-ı fesâd-ı sûver etmek: suretlerin bozukluğunu vaaz etmek

1363 fitne-i gaybiyye: görünmezlik dünyasına ait fitne

1364 tedris: ders verme

1365 nümâyiş: gösteriş

1366 misâl-i seyf-i hatib: hutbe okuyanın kılıcı gibi

1367 âfâk: ufuklar

1368 subh-i sâdık: tan yerinin ağarması

1369 subh-i kâzib: fecirden önce, geçici olarak, tan yerinin ağarması

1370 pâdişâhân: padişahlar

1371 pâdişeh-i lem-yezel: baki, kalıcı padişah

1372 devlet-i hass: hükümdarın kendine mahsus olan devlet

1373 bünyâd olunmak: kurulmak, inşa edilmek

1374 anın: onun

1375 münkâd: boyun eğen

PARİS'TE NAZM¹³⁷⁶ OLUNDU.

Ne gam uçup vatanımdan baid¹³⁷⁷ düştümse
Yapar garip kuşun aşyanını¹³⁷⁸ Allah

Rengin¹³⁷⁹ olan şükufe-i bi-buyı¹³⁸⁰ andırır
Bir taze kız ki dilber¹³⁸¹ olup bi-vefa¹³⁸² olur

FRANSIZCA TERCÜME-İ MEALİ¹³⁸³

O grand Dieu, roi des rois, maître de la nature,
De toi-même réguant de toute éternité,
Ton empire est fondé sur l'immortalité,
Empire que régit ta libre dictature.

(Tercümede gaibden¹³⁸⁴ hâzıra¹³⁸⁵ hitab olundu.)

FRANSIZCA TERCÜME-İ MEALİ

Q ue m'importe que le malheur,
Me separe de ma patrie,
En l'Eternel je me confie,
C'est lui qui fait le nid de l'oiseau voyageur.

1376 nazm: tertip etme

1377 baid: uzak

1378 âşiyân: kuş yuvası

1379 rengîn: renkli

1380 şükûfe-i bî-bûy: kokusuz çiçek

1381 dil-ber: gönlü alıp götürən güzel

1382 bî-vefâ: vefasız

1383 tercüme-i me'âl: anlam çevirisi

1384 gâib: görünmeyen, kayıp

1385 hâzır: meydanda, göz önünde olan

Fransızca Tercüme-i Meali

Une jeune fille charmante
Mais inconstante,
Hélas! c'est une belle fleur,
Qui n'a pas d'odeur.

Müntahabat-ı Eşar'ım birinci defa olarak 15 sefer 1279 tarihinde Tasvir-i Efkâr gazetesinde basılmış idi.

İşbu ikinci nüshası ise evvelkinden ziyade sahih¹³⁸⁶ ve ilaveli olarak yine Tasvir-i Efkâr matbaasında tab olundu¹³⁸⁷.

Fi Şaban¹³⁸⁸

Sene 1287

Benim yeni usulün hurufa¹³⁸⁹ dair bu bir numunesidir.

İşaretli hareketi¹³⁹⁰ ise bundan böyle görülür.

Savab¹³⁹¹

Sahife

14 Akl u hesap¹³⁹² [mâil-i] tedbir¹³⁹³ eder bizi

42 Bin havf u elemle¹³⁹⁴ uyanır [yevm-i] nedem¹³⁹⁵

1386 sahih: doğru

1387 tab' olunmak: basılmak

1388 fi şa'bân: şaban (Arabî aylarının sekizincisi) ayı içinde

1389 hurûf: harfler

1390 harekât: hareketler, vokaller

1391 savâb: doğruluk, dürüslük

1392 'akl ü hesâb: akıl ve hesap

1393 mâil-i tedbîr: tedbire meyilli

1394 havf u elem: korku ve sıkıntı

1395 yevm-i nedem: kıyamet günü

Şair Evlenmesi

Müntahabat-ı Eşar

ŞİNASI

İbrahim Şinasi (1826-1871), Türk nesrinde, şiirinde, çeviri ve gazetecilik hayatında birçok ilke imza atmıştır. Bu kitapta onun, Batılı anlamda ilk tiyatro eseri sayılan Şair Evlenmesi ve divan şiirinden yeni şiire geçişin izlerinin görüldüğü Müntahabat-ı Eşar adlı eserleri bir araya toplanmıştır. Bütün öğrencilerimizin edebiyat tarihinde çok önemli bir yeri olan bu eserlerden istifade etmesini temenni ediyoruz...

ISBN 978-975-06-3565-6

9 788750 635656

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ
ESKİŞEHİR